

42. заседание

Четвъртък 5 февруарий 1925 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Найденовъ, въ 16 ч. 20 м.)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: (Звъни) Моля г. секретаря да провери по списъка присъстваващитъ г. г. народни представители.

Секретарь А. Пиронковъ (д. сг): (Прочита списъка. Отъ заседанието съ отсъствуваха следнитъ народни представители: Ангеловъ Йорданъ, Балтовъ Никола, Возвелневъ Константинъ, Бурмовъ Никола, Буровъ Атанасъ, Георгиевъ Кимонъ, Деневъ Панайотъ, Димитровъ Парашкевъ, Донсузовъ Михаилъ, Дончевъ Георги, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Кабакчиевъ Христо, Мадовъ Константинъ Георгиевъ, Максимовъ д-ръ Никола, Малиновъ Александъръ, Марковъ Михо, Минковъ Миланъ, Мирски Христо, Мончевъ Борисъ, Мочуровъ Велико, Начевъ Владимиръ, Недѣлковъ Лачо, Панайотовъ Тодоръ, Парасковъ Василъ, Петровъ Иванъ, Поповъ Владимиръ, Поповъ Георги, Продановъ Господинъ, Пждаревъ Костадинъ, Робевъ Йосифъ, Савовъ Сава, Станковъ Ангелъ, Стояновъ Станчо, Страшимировъ Тодоръ, Терзиевъ Господинъ, Топаловъ Недѣлчо, Търпановъ Петко, Фаденхехтъ д-ръ Йосифъ, Хаджиевъ Никола, Хрелопановъ Иванъ, Цаневъ Александъръ, Чакъровъ Стефанъ, Черневъ Христо, Чернооковъ Георги и Чирпанлиевъ д-ръ Никола)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: (Звъни) Присъствуватъ 100 души народни представители. Понеже има нужното споредъ правилника число присъстваващи народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

Преди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, председателството има да направи нѣкои съобщения, на първо мѣсто за отпуски, които сж разрешени на нѣкои народни представители по важни домашни причини, а именно:

На г. Тодоръ Страшимировъ — 3 дни;

На г. Сава Савовъ — 1 день;

На г. Христо Баралневъ — 1 день;

На г. Лачо Илиевъ Недѣлковъ — 2 дни;

На г. Димитъръ Мангъръ — 4 дни, и

На г. Додю Георгиевъ — 2 дни.

Г. г. народни представители! Въ бюрото на Народното събрание е постъпило проекторешение за одобрение XXXII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 януарий 1925 г., протоколъ № 2.

Постъпило е също така предложение, подписано отъ нужното число народни представители, за отпускане лична народна пенсия на драматическитъ артисти Матей Икономовъ и Маня Икономова.

Г. г. народни представители! Ще пристъпимъ къмъ разглеждане на точка първа отъ дневния редъ: трето четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на законитъ за окръжнитъ съвети, за градскитъ и селскитъ общини.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь А. Пиронковъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта безъ измѣнение)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Понеже никой не иска думата, ще положа на гласуване прочетеня законопроектъ. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на законитъ за окръжнитъ съвети, за градскитъ и селскитъ общини, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

(Вж. приложение № 16, Т. II)

Пристъпваме къмъ разглеждането на точка втора отъ дневния редъ: трето четене законопроекта за сливане на службитъ по прѣжитъ данъци, държавнитъ привилегии и акцизитъ и общинскитъ налози въ дирекция на данъцитъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь А. Пиронковъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта, безъ измѣнение)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Понеже никой не иска думата, ще поставя на гласуване прочетеня законопроектъ. Моля ония г. г. народни представители, които приматъ на трето четене законопроекта за сливане на службитъ по прѣжитъ данъци, държавнитъ привилегии и акцизитъ и общинскитъ налози въ дирекция на данъцитъ, както се прочете отъ г. секретаря, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

(Вж. приложение № 17, Т. II)

Г. г. народни представители! Точка трета отъ дневния редъ е второ четене на законопроекта за Върховната смѣтна палата и за окръжнитъ смѣтни палати, но понеже не е раздаденъ доклад на комисията, за да могатъ г. г. народнитъ представители при гласуването да следятъ измѣненията, ще минемъ къмъ следующата точка четвърта отъ дневния редъ, а именно: първо четене законопроекта за горитъ — продължение разискванията.

По реда на записалитъ се да говорятъ народни представители, има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Яневъ.

Д. Яневъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! По законопроекта за горитъ се говори твърде много, твърде обширно и азъ не бихъ се заелъ да говоря, ако не бѣше пропуснато да се говори — може би, поради незнание — по единъ, споредъ мене, много важенъ въпросъ, който трѣбва да се изнесе предъ народното представителство. Въпросътъ е за общинскитъ гори въ новитъ земи; не онѣзи гори, които общинитъ притежаватъ съ документи като свои частни имоти, а общественитъ, балталицитъ — както се наричатъ.

Въ 1913 г., когато известна часть отъ Македония бѣше присъединена къмъ България, държавната власть по административенъ редъ взе всичкитъ гори въ новитъ земи, като не остави не само частнитъ, но и никакви общински земи на никакво селище. И сега въ новитъ земи общинитъ не притежаватъ нито своя мера, нито пасбище, нито гора. Никос населено мѣсто въ България не е въ това положение, въ което сж селищата въ новитъ земи, където дори ако една патка се пусне да пасе вѣнъ отъ къщи, тя ще пасе въ държавенъ имотъ и трѣбва да се плати за нея такса за паша. Това положение е съвсемъ неестествено, а то е такова, защото държавата въ 1913 г. по административенъ редъ завзе всички гори, а следъ това нищо не направи.

Какви сж били основанията на държавата да завземе по такъвъ начинъ горитъ въ новитъ земи? Първоначално държавата е взела всички гори, като е сметнала, че тѣ сж държавни и че впоследствие ще уреди въпроса. Покъсно, когато се направиха известни искания отъ страна на разни общини и отдѣлни селища, държавата застана на гледището, че всички тѣзи гори сж държавни, защото сж яйлаци и къшлаци и поради туй — съгласно закона отъ 1904 г. и тълкуванието на Върховния касационенъ съдъ, че всички яйлаци и къшлаци сж държавни — отказа да ги отстъпи.

Какво е, обаче, юридическото положение на яйлацитъ и къшлацитъ — не толкова на частнитъ, колкото на общинскитъ? Споредъ турското право, всички земи въ предѣлитъ на Турция се дѣлѣха на мюлкъ, мирие и вакъви. Мюлкъ е пълната частна собственост, каквато имаме въ България, а мирие — държавна собственост, всичката оная земя, която е на единъ увратъ — или дюлюмъ — вѣнъ отъ всѣко селище. Правата, които има държавата върху мирieto, сж права на собственост, въ смисъла на нашето.

право — на *nuda proprietatis*, голата собственост, или, както се казва на турски, **рекабе**; рекабе значи верига, хомотъ. По такъв начин турската държава е запазвала върховната собственост на земята и е упражнявала своите права върху нея. Всички, които сѫ имали земя, сѫ имали само владението ѝ, а собствеността се е запазвала за държавата; само земята, която се казва мюлкъ, е оставала въ пълна частна собственост.

Първоначално турската държава, респективно султанътъ е раздавалъ завладѣнитѣ земи на своитѣ по-видни военнопочвенници, на по-първитѣ хора, на така нареченитѣ спахии и займи или займети, както се казватъ на турски, тѣ да се ползватъ отъ богатата, която сѫ давали земитѣ, и отъ правата, които държавата е имала отъ рекабето, отъ *nuda proprietatis* върху земята. Това е било по време на завладѣването на нови земи отъ Турция. Въ повечето случаи займитѣ сѫ обработвали земята сами, като срещу дадената имъ земя сѫ били задължени да даватъ известенъ брой войници на султана въ време на война. Спахитѣ пъкъ сѫ се ползвали отъ облагитѣ, които е давала голата собственост, която е имала държавата върху всичкитѣ мирийски земи.

Въ какво се е състояла тая гола собственост на държавата? Всѣки пътъ държавата, благодарение запазванетоъ за себе си собствеността върху земята, е могла да получава частъ отъ доходитѣ на земитѣ: това бѣше така наречениятъ ашаръ, или йошуръ, който ние наследихме отъ турцитѣ и който е нашиятъ десетъкъ. Известно е какъ се е развил той въ България; той бѣше много противенъ на населението, понеже засѣгаше силно икономическитѣ му интереси, и най-после бѣше съвсемъ махнатъ. Спахитѣ сѫ взимали първоначално именно тоя ашаръ. Това положение на даване на спахитѣ облагитѣ, които е имала държавата, е било създадено наскоро следъ разширяванетоъ на турскитѣ земи. Това право, първоначално е било давано на спахията дотогава, докогато той е билъ живъ и е изпълнявалъ задълженията си — да дава известенъ брой войници на султана въ време на война, съобразно съ облагитѣ, които сѫ му били давани. Следъ неговата смъртъ държавата си е запазвала своето рекабе, своята *nuda proprietatis* и е прехвърляла това право на този, на когото тя е искала, отъ когото е имала интересъ.

Но едно такава положение — всѣки пътъ следъ смъртъта на единъ спахия, държавата да прехвърля това право върху други — не е било въ полза на доходитѣ, които биха могли да бъдатъ получени отъ земята, и заради това къмъ 1550 г. турската държава почва да признава правото на прехвърляне, на наследване тѣзи права, които сѫ имали първоначално само спахитѣ. Първоначално това право на наследване е минавало само върху наследницитѣ отъ мъжки полъ и се е давало **меджаненъ**, даромъ, безъ пари; по-късно то се разширява и върху наследницитѣ отъ женски полъ, отива до трета степенъ, докато най-после въ 1913 г. стига до девета степенъ.

Мюлкътъ, оная категория имотъ, която е била въ пълна частна собственост, се е наследвалъ направо.

Яйлацитѣ и къшлацитѣ, за които така много се говори у насъ, сѫ отъ земитѣ **мирие**. Тѣ сѫ поставени въ сѣщото положение, въ което сѫ поставени мирийскитѣ земи: правото на собственостъ върху тѣхъ принадлежи на държавата, а пъкъ тѣзи, които ги използватъ, иматъ само право на владение. Съ развитието на мирийскитѣ земи, развива се и яйлашкиятъ въпросъ. Както за мирийскитѣ земи се дава право на наследване, така сѣщо и за яйлацитѣ се дава това право. Това положение продължава до 1858 г., когато се издава закона за земитѣ въ Турция, съ който съгласно чл. чл. 3 и 24 по единъ официаленъ вече начинъ, яйлацитѣ и къшлацитѣ се признаватъ за **ерази и мирие**, значи, поставятъ се при сѣжитѣ условия, при които сѫ поставени и мирийскитѣ земи.

Всичкитѣ актове по прехвърляне правото на владение на мирийскитѣ земи могатъ да се извършватъ и по отношение яйлацитѣ и къшлацитѣ. Какви могатъ да бъдатъ тия актове? Този, на когото е дадена мирийска земя, има право преди всичко да я обработва, има право да я предава по наследство — споредъ развитието на законодателството, първоначално на наследницитѣ отъ мъжки полъ, после и на наследницитѣ отъ женски полъ, до трета, до шеста, до девета степенъ — и най-после има право да я прехвърля, но да прехвърля само владението; като при прехвърлянето вече почва и да се плаща на турската държава известенъ данъкъ. Въ сѣщность това не е данъкъ; заплащаната сума е равна на стойността на земята. Значи, за да може единъ човѣкъ да вземе документъ за мирийска земя — тания, както се

казва — първоначално той е трѣбовало да плати на държавата единъ данъкъ, равенъ на пазарната стойностъ на имота. Този данъкъ или по-добре тази стойностъ на земята се казва на турски **моаджиле**, и срещу нея се дава тания, а не **сенетъ**; сенетъ се дава за мюлкъ, а за мирийски имотъ се дава тания.

Ако пъкъ би желалъ да има мирийски имотъ въ своя собственост, да му стане пълнецъ собственикъ, за това трѣбва преди всичко разрешение на султана, и следъ като има това разрешение, да плати двойно стойността, която се плаща при прехвърлянето на мирийски имотъ.

Мюлкътъ, пълната собственост, се срѣща много малко въ Турция; повечето сѫ мирийскитѣ имоти. Въ положението на мирийски земи сѫ и всичкитѣ яйлаци и къшлаци. Владѣнитѣ на яйлацитѣ и къшлацитѣ сѫ въ положението, въ което бѣха поставени владѣнитѣ на мирийски земи следъ освобождението въ 1878 г. Въ 1878 г. всички ниви, ливади и пасища бѣха мирийски земи. Какъ послѣ нашето законодателство? То обяви направо пълната мирийска земя за земя-мюлкъ — частна собственост; всѣки, който е владѣялъ мирийска земя десетъ години, става нейнъ собственикъ.

Докато, обаче, въпросътъ за нивитѣ и ливадитѣ се разреши по такъвъ начинъ, въпросътъ за яйлацитѣ и къшлацитѣ остана неразрешенъ, първо, поради едно погрѣшно схващане у насъ на турското законодателство, и второ, поради целитѣ, които държавата преследва съ закона за горитѣ. Турскиятъ законъ за земитѣ отъ 1858 г. по единъ ясенъ и категориченъ начинъ въ чл. чл. 3 и 24 говори, че яйлацитѣ и къшлацитѣ сѫ мирийски земи, както нивитѣ, ливадитѣ и пасищата. Първоначално въ яйлацитѣ и къшлацитѣ се даваше само право на паша и водопой; но въ послѣствие, въ 1870 г., държавата съ едно ираде разреши, щото всички дървета въ тѣхъ да бъдатъ собственост на владѣнитѣ на яйлацитѣ и къшлацитѣ. Значи, докато яйлацитѣ и къшлацитѣ останаха въ положението на мирийска земя, само съ право на владение върху нея, самораслитѣ дървета въ тѣхъ споредъ ирадето отъ 1870 г. ставатъ частна собственост. Следъ освобождението, когато нашата държава уреди положението на всички мирийски земи, като ги призна за частна собственост, тя изключи яйлацитѣ и къшлацитѣ само поради горитѣ. Но това уреждане на въпроса въ България, въ смисълъ на даване мирийскитѣ земи въ частна собственост, съ изключение на яйлацитѣ и къшлацитѣ, е противно както на общия духъ на турския законъ за земитѣ, така и специално на ирадето отъ 1870 г.

Нашиятъ Върховенъ касационенъ съдъ, когато се е повдигалъ въпросъ за яйлаци и къшлаци, винаги се е опиралъ на една инструкция отъ 1876 г. Тукъ има сѣщо така едно недоразумение, има незнание на турската юриспруденция, на начина, по който се издаватъ законитѣ въ Турция и по който тѣ се прилагатъ отъ сѣдилищата. Въ Турция законитѣ най-напредъ минаватъ презъ държавния съветъ, Шурай-Девлетъ, следъ туй минаватъ презъ Министерския съветъ, следъ туй се издава султанско ираде, всичко това се публикува въ официалния държавенъ вестникъ „Таквими-Векаи“; и тогава тѣ ставатъ задължителни за всички подданици въ държавата. Инструкцията, на която се опира нашиятъ Касационенъ съдъ, е **талиматъ** — едно обикновено нареждане, едно окръжно на министерството.

На що е резултатъ този талиматъ? Следъ ирадето отъ 1870 г., споредъ което се признаватъ самораслитѣ дървета за пълна собственост на яйлацитѣ и къшлацитѣ, настѣпиха известни недоразумения по отношение границитѣ на имотитѣ. Признаванетоъ собствеността на дърветата вече бѣше единъ голѣмъ активъ за всички онѣзи, които имаха яйлаци и къшлаци. Яви се нужда да се определятъ границитѣ на яйлацитѣ и къшлацитѣ въ Турция, владѣнитѣ на които до този моментъ имаха право само на паша и водопой. Когато дърветата се признаха за частна собственост, по технически съображения — въ Турция лесно ставатъ фалшификации при издаванетоъ на документи за собственост, па и самото писмо много лесно се поддава на фалшифициране — съ тази инструкция се определяха границитѣ на яйлацитѣ и къшлацитѣ, а отъ тукъ — и правото на собственостъ върху дърветата. Тази инструкция въ 1876 имаше за целъ само да определи точно границитѣ на собствеността и отъ тукъ — пълното право на държавата да взема своя данъкъ отъ яйлацитѣ и къшлацитѣ. Въ нея има и подробни указания относително това какъ да се съставятъ комисиитѣ, какъ ще се постановява въ случай че има несъответствие между декретитѣ, доломитѣ, вписани въ документитѣ, и истинскитѣ раз-

мѣри на земята, какъ ще се определятъ границитѣ, какъ ще се измѣрватъ и т. н. Това е една подробна инструкция, съ която се гони целта да се определятъ точно размѣритѣ на собствеността — нищо повече. Тя въ никой случай не отгъня ирадето отъ 1870 г., въ което ясно и категорично се казва, че самораслитѣ дървета въ яйлацитѣ и къшлацитѣ сѫ пълна собственост на яйлакъ и къшлакъ-сайбинитѣ.

Че това е една инструкция, а не законъ, потвърждава се впоследствие и отъ друго едно пѣщо. На 8 септември 1911 г. Министерството на земледѣлието — Отдѣленieto за горитѣ — съ едно окръжно подъ № 58 отгъни инструкцията, като въ него изрично казва, че нѣкои почнали да разбиратъ тази инструкция много погрѣшно — че съ нея могатъ да отгънятъ законъ; тя не е законъ, тя е едно окръжно, което ние отгъняваме — се казва въ окръжното. По такъвъ начинъ инструкцията престана да бъде въ сила. Ясно е, че нашиятъ Върховенъ касационенъ съдъ, като е далъ на тия инструкции силата на законъ, е попадналъ въ заблуждение.

Но всичко това, което има значение за частнитѣ яйлаци и къшлаци, нѣма значение за яйлацитѣ и къшлацитѣ на общинитѣ, или по-право на селата — защото въ Турция нѣмаше отдѣлни общини, а имаше села съ тѣхни гори, или, както се казватъ още, балгалци. Когато у насъ въ 1904 г. мина законътъ за горитѣ, споредъ който яйлацитѣ и къшлацитѣ станаха държавна собственост, въ Касацiонния съдъ първоначално не е станало въпросъ дали законътъ отъ 1904 г. засѣга и яйлацитѣ и къшлацитѣ на общинитѣ, т. е. балгалцитѣ, или нѣкъ засѣга само частнитѣ; Касацiонниятъ съдъ нѣмакъ си не е смѣялъ да сметне и общинскитѣ яйлаци и къшлаци за държавни. Въ последствие, обаче, съ измѣненията на закона, и съ тълкуванията, които даде по-късно Касацiонниятъ съдъ, стигнахме до положението, оформено съ закона за горитѣ отъ 1922 г., въ който направо и открито се говори, че яйлацитѣ и къшлацитѣ, не само частни, но и обществени — общински, селски, монастирски и църковни — се отчуждаватъ въ полза на държавата. По такъвъ начинъ това фактическо положение, което българската държава създаде въ 1913 г., като взе по административенъ редъ всичкитѣ гори на населението въ новитѣ земи, се узакони съ закона отъ 1922 г., и сега тамъ селата нѣматъ абсолютнo никаква гора.

Какъ, обаче се урежда въпросътъ за яйлацитѣ и къшлацитѣ, т. е. балгалцитѣ на селата, на общинитѣ, споредъ турския законъ? Споредъ чл. 101 отъ турския законъ за земитѣ отъ 1850 г., тревата и водата въ яйлацитѣ и къшлацитѣ, отъ които жителитѣ на известно село отъ незапомнени времена се ползуватъ, не могатъ въ никой случай да бъдатъ отчуждавани — тѣ сѫ собственост на това село. Ирадето отъ 1870 г. постановява, че освенъ правото на паша и водоной, и самораслитѣ дървета въ яйлацитѣ и къшлацитѣ оставатъ за общо ползуване на селата, но безъ да иматъ право да ги отчуждаватъ, както нѣматъ това право по отношение и на пашата и водоноя.

Разликата, която турскиятъ законъ прави между земитѣ **мирие** дадени на частни лица, и тѣзи, дадени на общинитѣ, е много голѣма. Докато съ всичкитѣ земи мирие — и яйлацитѣ и къшлацитѣ въ тѣхното число — владени отъ частни лица, последнитѣ могатъ да опериратъ както си щатъ — въ смисълъ, че могатъ да ги даватъ подъ наемъ, да ги препродаватъ, да ги предаватъ въ наследство въ трета, шеста и девета степенъ, изобщо да извършватъ всички юридически сдѣлки съ тѣхъ — селата не могатъ въ никой случай да извършватъ тия сдѣлки съ тѣзи обществени имоти; тѣ иматъ само правото на ползуване отъ тѣхъ; тѣ не могатъ нито да ги продаватъ, нито да ги прехвърлятъ, нито да ги даватъ подъ наемъ и т. н. Юридическитѣ сдѣлки, които сѫ разрешени на частнитѣ лица по отношение на яйлацитѣ и къшлацитѣ, въ никой случай не сѫ разрешени на общинитѣ, на селата. Давността по отношение земитѣ „мирие“ е 10 години, когато тѣ сѫ въ рѣцетѣ на частни лица, обаче, нѣма давност, когато тѣ сѫ въ общински рѣце. Явно е, че разграничението, което турскиятъ законъ за земитѣ прави въ чл. чл. 101 и 102, е много голѣмо.

Но у насъ като се трѣгна единъ пѣтъ по наклонената плоскост, да се защитава, че яйлацитѣ и къшлацитѣ могатъ да се отчуждаватъ въ полза на държавата, че тѣ не сѫ частна собственост, отиде се по-далеч, и полека-лека се посегна и на общественитѣ яйлаци и къшлаци. Законътъ отъ 1922 г. е много категориченъ; той казва, че всичкитѣ яйлаци и къшлаци се отчуждаватъ. Явно е, че това е едно недоразумение, едно пѣлно неразбрѣне на

турския законъ. Ако желанието на нашия законодатель е било да не бъде последователенъ, да не развие напълно мисълта на турския законъ, когато се касае за общественитѣ имущества, то той не би издалъ въ 1904 г. чл. 26 отъ закона за имуществата, собствеността и сервитутитѣ.

Чл. 26 отъ закона за имуществата, собствеността и сервитутитѣ казва: (Чете) „Имуществата на окръжията и на общинитѣ се раздѣлятъ на имущества, които сѫ оставени за общо ползуване, и на частни имущества.

„Обществентѣ имущества на окръжията и на общинитѣ сѫ неотчуждаеми . . .“

Значи законодателятъ у насъ въ 1904 г., когато е уреждалъ въпроса за собствеността, категорично се е изказалъ, че оставенитѣ за обществено ползуване имущества на жителитѣ на една община сѫ неотчуждаеми; значи даже държавата не може да ги вземе. Държавата може да вземе частния имотъ за обществена целъ. А яйлацитѣ и къшлацитѣ сѫ оставени тѣкмо за обществена целъ. Значи нѣма смисълъ и ще бъде едно нарушение на закона, ако се опитаме да отчуждимъ общинскитѣ (обществени) яйлаци и къшлаци. А тѣкмо това е станало съ закона отъ 1922 г. Но, ако държавата, като преследва една своя горска политика, може най-после да отчужди частнитѣ яйлаци и къшлаци и самораслитѣ дървета въ тѣхъ, като обезсили владѣлцитѣ имъ, тя не може да има никаква целъ, ако понека да отчужди яйлацитѣ и къшлацитѣ на общинитѣ. Защото целта, която преследва държавата за занаване на горитѣ, може да бъде постигната също така, като останатъ тѣзи гори на общинитѣ, както това е било въ миналото. Тя може да ги пази, да ги пази и по такъвъ начинъ да преследва и изтънява изцѣло своята политика, както ако би ги имала сама тя. Значи, освенъ че липсва юридическо основание, за държавата липсва и другата целъ, която тя преследва изобщо съ закона за горитѣ, когато става въпросъ за отчуждаване на яйлацитѣ и къшлацитѣ, които сѫ общински.

Но не е само юридическото основание, което не е позволявало на държавата или не би трѣбвало да позволява на държавата въ никой случай да отчуждава общинскитѣ яйлаци и къшлаци; има и друга една целъ — стопанска. Нашитѣ нови земи — тая частъ отъ Македония и Тракия, която имаме — почти навсѣкѣ сѫ горски мѣста. Навсѣкѣдѣ ние сме получили гори съ едно много малко население. Въ какво положение сѫ общинитѣ въ новитѣ земи? Мисля, че г. Ангелъ Станковъ каза въ какво положение биха били горскитѣ общини въ стара България, ако биха имъ се отнесли горитѣ. 90% отъ доходитѣ на общинитѣ въ старитѣ предѣли, които сѫ въ гористѣ мѣста, сѫ отъ горитѣ. Представете си сега положението на общинитѣ въ новитѣ земи, на които сѫ отнеси горитѣ. Резултатътъ, разбира се, е печаленъ. Който е ходилъ въ новитѣ земи знае, че общинитѣ въ новитѣ земи нѣматъ пари да плащатъ на своитѣ разселини. Всичкитѣ оубзи доходи, които получаватъ по закона отъ държавата като вършини, отиватъ за изплащане на учителскитѣ заплати и даже не стигатъ. Други доходи общинитѣ нѣматъ, понеже нѣматъ никакви имоти. Поради това общинитѣ въ новитѣ земи сѫ въ едно такова положение, че — който е отъ новитѣ земи и който е тамоненъ народенъ представителъ знае това — всѣки денъ има оплаквания отъ населението, че общинитѣ не могатъ да съществува, че тѣхното положение е много лошо и че е готово всѣки денъ да ги затвори, защото не могатъ да плащатъ на разселинитѣ си заплатитѣ, а не да става дума за подобенъ, благоустройство и пр. Какво сѫ принудени да вършатъ тогава общинитѣ въ новитѣ земи, за да могатъ да се справятъ съ това положение, за да могатъ да бъдатъ поне отворени? Ето какво. Държавата събира отъ горитѣ такса за паша. Общината, понеже нѣма отъ никѣде свои доходи, и тя се смѣта собственникъ на горитѣ, макаръ че формално държавата ѝ е отнесла това право, и тя налага такса върху пашата. Ще ви разправя курioзи. Въ моята изборна колегия презъ 1922/1923 г. се събираше на овца-такса за паша 36 л. годишно: 18 л. събираше държавата — по 9 л. на полугодие — и общината налагаше също така други 18 л. такса за паша, та ставатъ 36 л. Какъвъ може да бъде доходътъ на една овца, когато се плаща само за паша такса 36 л.? Може да пресметнете. За козата таксата за паша бѣше 52 л., защото държавата събираше 26 л. — по 13 л. на полугодие — и общината 26 л., та ставатъ 52 л. Това е една четвъртъ отъ стойността на козата. И затова екотовѣството, което бѣше единъ отъ главнитѣ помпци на цѣлото горско население въ новитѣ земи, е на изчезване. Всичкитѣ горски околии както въ миналото, така и днесъ нѣматъ земи; тѣхнитѣ доходи сѫ отъ обра-

ботване на горитѣ най-напредъ, а следъ това отъ ското-вдѣството. И азъ бихъ ви казалъ отъ тукъ, че днесъ Малко-Търновска околия въ свободна България има 70% по-малко добитѣкъ, отколкото е имала по-рано, въ турско време, само благодарение на този законъ.

Какъ се разреши въпросътъ съ закона отъ 1922 г.? Между другитѣ членове отъ този законъ съ който се отчуждаваха изцяло яйлацитѣ и къпчалитѣ отъ общинитѣ и отиваха въ полза на държавата, имаше единъ чл. 18, противъ който се говори тукъ много, но който имаше една добра страна за новитѣ земи. Споредъ този чл. 18 отъзи села, които нѣматъ никакъ гора, получаватъ, ако сѫ въ полето, 20 декара, ако сѫ въ полупланински мѣста — 40 декара, а ако сѫ въ съвсемъ планински мѣста — 100 декара на семейство гора. Този чл. 18 обнадееди цялото население въ новитѣ земи. За нещастие, обаче, когато се с поркарвалъ законътъ, съвсемъ не се е мислило за новитѣ земи. Смѣтало се е съ него да се прави партизанство. Всички магерияли, които се изнесоха, доказаха, че друж-башитѣ съ този членъ сѫ целили да могатъ да облагодетелствуватъ свои партизани въ старитѣ предѣли, като имъ дадатъ частъ отъ държавната гора, изобщо, да опустошатъ горитѣ; а въ новитѣ земи, където приложението на този членъ бѣше най-необходимо, най-нужно, той не се приложи никакъ. И заради туй, когато днесъ се отми-нява чл. 18 и вмѣсто него не се дава нищо друго, несъм-нено е, че това представлява единъ дефектъ въ законо-проекта за горитѣ.

Какъ разрешава сегашниятъ законопроектъ този въ-просъ? Споредъ чл. 89 на сегашния законопроектъ, дър-жавата дава частъ отъ доходитѣ на отъзи общини, които нѣматъ никакъ гора, но сѫ въ горско мѣсто — точното имъ количество, се казва, ще се опредѣли отъ бюджета. Това разрешение на въпроса, споредъ мене, е съвършено неоснователно; отъ една страна юридическото му осно-вание не издържа критика, отъ друга страна е много па-костно, защото бюджетътъ всѣка година се мѣни и всѣка година значи трѣбва всичкитѣ селища отъ новитѣ земи да отпратятъ петиции и молби и да се каратъ съ държа-вата какъвъ процентъ отъ приходитѣ да имъ даде — една работа, която не може и не бива по такъвъ начинъ да бѣде разрешавана. Необходимо е поради туй чл. 89 да се от-мени за новитѣ земи и да се намѣри нѣкакъвъ другъ на-чинъ за разрешение на въпроса. Какъвъ може да бѣде той? Ако бихме застанали на позицията, на която застава стариятъ чл. 18, и кажемъ, че той, чл. 18, ще се прилага само въ новитѣ земи, несъмнено е, че ще имаме едно раз-решение; доколко то ще бѣде ефикасно, е въпросъ въ всѣки случай на предположение. Дали това ще се въз-приеме, или пъкъ ще се възприеме другъ единъ начинъ, а именно чрезъ изучаване до къде сѫ били границитѣ на мерата на всѣко едно населено мѣсто, на всѣко едно селище въ новитѣ земи и просто да се възстановятъ днесъ гия граници, както сѫ били въ турско време, е единъ въ-просъ на обещдане, който трѣбва да се разгледа въ ко-мисията. Не, въ всѣки случай, трѣбва да се има предъ-видъ, че сегашното разрешение на въпроса е несправед-ливо, то не издържа критика отъ юридическо гледище, то не издържа критика и отъ гледище на практиката въ България. Въ България нѣма село, което да нѣма своя мера, да нѣма граници, до където достига собствеността на засе-ленитѣ въ него хора. Такова нѣщо имаме само въ новитѣ земи: тамъ нѣма граници, всичко е държавно — вънъ отъ къ-щата, която владѣете, и нивата, която държавата ви при-нава за ваша, всичко друго е държавно, абсолютно ни-какви граници нѣма. Несъмнено е, че това не съответ-ствува нито на правдата, нито на духа на населението. Българинътъ, изобщо, както държи за своята собстве-ностъ и знае нейнитѣ граници, така държи и за собстве-ността и границитѣ на своето село. Естественото и нор-малното е законътъ да отиде по този пътъ, който е и справедливъ, който е и пъкъ на вѣковетѣ. Тѣзи гори сѫ дадени на населението въ новитѣ земи за вѣчно ползу-ване, както се казва. Балтазъди и граници иматъ всич-китѣ селища въ новитѣ, както и въ старитѣ земи, съ факта на своето образуване и съ факта на съседство съ околнитѣ села. Туй че това разрешение, което чл. 89 отъ законопроекта дава на въпроса, е съвършено неос-нователно.

Необходимо е поради това да се дадатъ на селищата въ новитѣ земи въ пълна собственостъ частъ отъ горитѣ. Какъ ще се разреши въпросътъ, дали като се приеме да се прилага тамъ стариятъ чл. 18 съ известна корекция, като се точно оформи той и се направи така, че да се избегнатъ всички възможности за злоупотреби, или

пъкъ като държавата възприеме другия начинъ, да из-следва границитѣ на меритѣ на всички села и да имъ възвърне собствеността, е въпросъ, казвамъ, който трѣбва да се обсъди. Но и въ единия и въ другия случай, и отъ гледището на справедливостта, и отъ гледището на за-кона, и отъ гледището на икономическия прогресъ на на-селението въ новитѣ земи, необходимо е да се разреши този въпросъ, и то въ единъ само смисълъ — като се да-датъ на всичкитѣ селища въ новитѣ земи непремѣнно балтазъдитѣ въ пълна собственостъ, както нарежда чл. 1 алинея четвърта отъ сегашния законопроектъ. Намирамето начинъ, казвамъ, за разрешаването на този въпросъ трѣбва да бѣде предметъ на обещдане въ комисията, но при-ципътъ трѣбва да се приеме. Принципътъ, който сегаш-ниятъ законопроектъ възприема, като дава по бюджетенъ редъ на общинитѣ само частъ отъ доходитѣ, е едно разрешение лошо; то не е както досегашното, то е все пакъ едно разрешение, по лошо. Досегашното не търпи никаква критика, но и това, което сегашниятъ законо-проектъ дава, не е окончателно и целесъобразно разре-шаване на въпроса. Необходимо е да се отиде до собстве-ността. И азъ бихъ молилъ народното представителство да се съгласи на предлагаемото отъ мене, защото така ще извърши една правда по отношение населението въ новитѣ земи и ще подпомогне също така твърде много стопанското му повдигане.

Много е тежко положението на населението въ новитѣ земи, особено когато човѣкъ го сравнява съ това на на-селението въ старитѣ предѣли. Много интересно е за отъзи, които обикалятъ тия мѣста, да видятъ какъ единъ отъ съседнитѣ села, до които е минавала по-рано тур-ската граница и днесъ сѫ въ старата българска терито-рия, иматъ своя гора, не плащатъ нищо за наша, а други села, които сѫ въ новитѣ земи, плащатъ по 36 л. на овца и по 52 л. на коза и по такъвъ начинъ тѣ се чувствуватъ отчуждени, като чели не сѫ и тѣ въ смѣтата държава. По-вечето отъ живущитѣ тамъ емигриратъ или продаватъ добитѣка си, изобщо се отказватъ отъ всичко това, което може да осигури тѣхния икономически просперитетъ. Не-съмнено е, че това е едно ненормално положение и че въ новитѣ земи, където ние трѣбва да преследваме подобря-ване икономическото положение на населението, съ на-чина, по които сега се урежда собствеността и изпол-зуването на горитѣ, ние убиваме икономическия проспе-ритетъ на това население. Дайте да разрешимъ този въ-просъ по единъ справедливъ начинъ, за да задоволимъ населението въ новитѣ земи. (Ръкоплѣскания отъ сгово-рениетѣ)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Има думата на-родниятъ представителъ г. Христо Манавовъ.

Х. Манавовъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни пред-ставители! Вземамъ думата по законопроекта за горитѣ отъ страна на демократическата парламентарна група. Този законопроектъ, така както е внесенъ въ обемистия си видъ, засѣга много въпроси; всички, обаче, азъ днесъ не бихъ могълъ да засѣгна, следователно една голѣма частъ отъ тѣхъ, много важни, ще бѣдатъ засѣгнати при разглеждането му на второто четене.

Законътъ за горитѣ има за целъ да уреди нашето горско стопанство. Горското стопанство днесъ по моето мнение се намира въ единъ голѣмъ хаосъ, вследствие по-стояното измѣняване на законодателството, което го е уреждало. Населението, което обитава горскитѣ мѣста, чувствува една несигурностъ за своя поминѣкъ, за своята собственостъ, заради това, че законътъ за горитѣ въ крат-кото свободно съществуване на нашия народъ е билъ из-мѣняванъ 10 или 11 пъти.

Законътъ за горитѣ има да разреши две голѣми за-дачи, които засѣгатъ общото стопанство на нашия на-родъ. Азъ нѣма, г-да, да се спирамъ на въпроса за зна-чението на горитѣ; нѣма защо да доказвамъ единъ въ-просъ, по който всички сме съгласни. Обаче тутакси трѣбва да изтъкна, че ако законътъ за горитѣ не съумѣе да създаде една трайностъ, една сигурностъ, едно спра-ведливо уреждане на въпроситѣ отъ нашето горско стопан-ство, ако не съумѣе да запази това ценно и грамадно национално богатство, този законъ нѣма да може да из-пълни своята първа задача. Втората задача на закона за горитѣ трѣбва да е, да може да създаде за населението, което живѣе въ близостъ, въ самитѣ гори ще кажа азъ, приходи, да създаде поминѣкъ. Следователно всичкитѣ въпроси, които сѫ засѣгнати въ законопроекта, азъ ще ги разглеждамъ съ огледъ на тия две задачи, съ огледъ на това, да може посредствомъ закона да бѣде запазено

за държавата и за народа това ценно богатство и то да бъде запазено затова, защото е необходимо на населението, което обитава горитѣ и планинскитѣ мѣста, да му се даде поминъкъ. Ако тия две задачи не бъдат свързани, ако тѣхното разрешение не върви паралелно, азъ ще кажа, че ние нѣма да изпълнимъ, нѣма да отговоримъ на онова задължение, което имаме като законодатели — да създадемъ единъ законъ, който да отговаря на всички условия, които нуждитѣ на горското стопанство изискватъ.

Въ мотивитѣ къмъ законопроекта ние намираме, че съ него се цели да се отгѣни законътъ за горитѣ отъ 1922 г., заради това, че този законъ е билъ създаденъ — което въ действителностъ е така — отъ едно правителство, което, въпреки своитѣ особени схващания по различнитѣ стопански и държавни въпроси, не можеше, освенъ да разрешава всички въпроси отъ подобенъ характеръ едноностранчиво, въ едно направление, направлението на неговитѣ чисто партийни интереси. Отъ това гледище законопроектъ за горитѣ, тамъ, където се стреми да отгѣни тенденциознитѣ постановления на сегашния законъ, има своя raison d'être. Обаче мене ми се чини, че много намѣсто бихъ могълъ да употребя французката мисль, която означава постоянния стремежъ за видоизмѣнение и въ края на крайщата дохождане до сѣщото неизмѣнно положение.

Законопроектътъ за горитѣ въ своята първа глава за сѣба единъ отъ най-главнитѣ, единъ отъ най-принципалнитѣ въпроси, който и разрешава. Това е голѣмитѣ въпросъ за горската собственост. Законътъ отъ 1922 г. разрешаваше въпроса за горската собственост съ едно мажко измѣнение почти по същия начинъ, както той е разрешенъ и въ настоящия законопроектъ. Законътъ за горитѣ отъ 1922 г. ограничаваше размѣра на горската собственост. Настоящиятъ законопроектъ иде да отгѣни това постановление на закона, което постановлено е и таково на закона за увеличаване размѣра на държавнитѣ земи. Но, г. г. народни представители, въ настоящия законопроектъ, макаръ и да е отгѣненъ принципътъ за ограничение частната горска собственост, все пакъ се съдържатъ постановления, които показватъ, какво, въпреки това, има известно ограничение въ размѣра на частната горска собственост. Но нека тукатъ да добавя: това ограничение именно тамъ, където най-неудачно е могло да бъде направено. Заради това, защото, ако може да се говори за ограничение размѣра на горската собственост, то е само ограничение размѣра на голѣмитѣ горски комплекси, които се владѣятъ отъ частни лица. Законопроектътъ, обаче, като напуца това прието въ закона отъ 1922 г. правило, идва да ограничи размѣра на ония малки горски владѣния, които нашитѣ селяни иматъ и на които размѣрътъ надминава 50 декара. Законопроектътъ въ своя чл. 200 ограничава до 50 декара собствеността на онѣзи владѣния на гори, които сж завладѣли преди 1903 г. части отъ общинскитѣ балталъци и гори. Тукатъ, безспорно, може да ми се направи възражение, че това завладѣване на части отъ общинскитѣ балталъци до 1903 г., макаръ и да се озаконява въ размѣра на 50 декара като частна собственост, е все пакъ едно завладѣване, което не е, споредъ обикновенитѣ граждански закони, едно законно основание за придобиването на собствеността, когато въ другитѣ случаи, където обширни грамадни горски комплекси се владѣятъ отъ частни лица, тамъ за тѣхната собственост има единъ законенъ произходъ. Ако, г. г. народни представители, би ми се направило това възражение, че селяни, жители на известно село, сж заграбили части отъ общинскитѣ балталъци и, следователно, ги притежаватъ по единъ таковъ окупационенъ способъ, съ факта само на завладѣването, но не по единъ легаленъ пътъ, азъ сподойно бихъ могълъ да отговоря на тѣзи, които сж премахнали ограничението на размѣра на частната горска собственост на голѣмитѣ владѣния, че тѣзи пъкъ последнитѣ притежаватъ тия свои грамадни горски богатства отъ турско време много пъти за нѣколко килограма вълна, други пъкъ за нѣкакво сѣрмено елече, или най-после заради това, че направили на този или онзи бей или наша по-добро кафе.

А. Нейчевъ (д): Безъ да иматъ право да имъ ги продаватъ.

Х. Манафовъ (д): И, следователно, г-да, ако влѣземъ въ обсъждането на този въпросъ, ние съ голѣмо спокойствие можемъ да издигнемъ гласа си и да кажемъ: ако трѣбва да се ограничи размѣрътъ на горската собственост, то въ никой случай това не може да бъде за дреб-

нитѣ съществування, които иматъ повече отъ 50 декара завладѣна гора, а това ограничение — ако се прибегне къмъ този принципъ — трѣбва да бъде за голѣмитѣ, за едритѣ горски стопани.

Г-да! Въ свързка съ въпроса за горската собственостъ е и въпросътъ за яйлацитѣ и къшлацитѣ, който въпросъ отъ 20 години насамъ е въ постоянни дебати на българската обществена арена, ако бихъ могълъ така да се изразя.

Яйлацитѣ и къшлацитѣ въ законопроекта, който ни е представенъ на одобрение, се приематъ за държавна собственостъ и се отчуждава правото на ползуване, което иматъ тамъ частнитѣ стопани върху водопоя и пашата.

Този въпросъ, който за частнитѣ стопани е разрешенъ отъ 1904 г., е единъ въпросъ, по който, смѣтамъ, тукъ, въ Народното събрание, отъ тази трибуна, не трѣбваше да ставатъ дебати, колкото се отнася до правата върху тѣзи яйлаци и къшлаци на частнитѣ стопани. Защото ние имаме една постоянна, константна практика на нашитѣ съдилища; ние имаме решение въ общо събрание на нашия Върховенъ касационенъ съдъ, който недвусмислено, категорично и стриктно намира, анализирайки турското законодателство, че притежателитѣ на яйлаци и къшлаци иматъ само правото на ползуване върху водопоя и върху пашата. Колкото се отнася до всички саморасли дървета, до самораслитѣ гори въ тѣзи яйлаци и къшлаци, тѣ и съгласно турското право сж държавна собственостъ. И въ конкретния случай нашата държава не се явява съ по-голѣма претенция, освенъ като наследница на турската държава, за да може съ своитѣ закони, по силата на тази съдебна практика, да каже: тукъ частни лица, частни стопани не могатъ да се бъркатъ.

Но, г. г. народни представители, ако е така въпросътъ за яйлацитѣ и къшлацитѣ, които се притежаватъ отъ частни лица, свършено не е така, не трѣбва да бъде така въпросътъ за тѣзи яйлаци и къшлаци, които се притежаватъ отъ обществени учреждения като общинитѣ, църквитѣ и училищнитѣ настоятелства. Ако, г. г. народни представители, държавата може да даде свои аргументи, може да намѣри обществени мотиви да отчужди това право на наша и водопой на частнитѣ стопани, то такива обществени аргументи, споредъ менъ, тя не може да намѣри, когато въпросътъ се касае за едно притежание на яйлаци и къшлаци отъ страна на общинитѣ, на училищнитѣ настоятелства и т. п. И, г. г. народни представители, нека ни кажа, че дори авторитѣ на днешния законопроектъ за горитѣ като че ли признаватъ това. И тѣ не на едно мѣсто въ законопроекта правятъ отстъпление отъ този общъ принципъ — да отчуждатъ яйлацитѣ и къшлацитѣ, принадлежащи на обществени учреждения. На първо мѣсто въ постановлението на чл. 6 се казва, че за отчужденитѣ яйлаци и къшлаци, принадлежащи на общинитѣ и други обществени учреждения, на последнитѣ се дава право, вмѣсто да получатъ равностойността на своитѣ права въ пари, да получатъ частъ отъ отчуждени имъ яйлакъ или къшлакъ, или частъ отъ друга съседна държавна гора. Ако, г. г. народни представители, въ чл. 6 на законопроекта признаваме нуждата отъ това, щото вмѣсто да платимъ въ пари отчужденото право, вмѣсто да дадемъ срещу него равностойността му, да отстъпимъ на съответнитѣ общини или обществени учреждения гора или частъ отъ отчуждени яйлакъ или къшлакъ, азъ не виждамъ абсолютно никакъвъ смисль въ тази процедура на отчуждение и после на отстъпване. Ако се предвижда въ чл. 6 това да стане за онѣзи яйлаци и къшлаци, които по силата на настоящия законопроектъ ще бъдатъ отчуждени, то въ чл. 199 на законопроекта ние намираме, че общини и обществени учреждения, на които сж отчуждени яйлаци и къшлаци, по силата на закона отъ 1922 г., но не сж получили равноценността имъ въ пари, могатъ да направятъ искане да имъ се дадатъ не пари, а да имъ се дадатъ гори. Вие виждате, следователно, че авторитѣ на законопроекта сами признаватъ бедственото положение, въ което ще поставятъ всички онѣзи общини, всички онѣзи обществени учреждения, които до днесъ сж могли да съществува само благодарение на своитѣ приходи отъ горитѣ, и на тѣхъ ще имъ дадатъ пакъ въ равноценностъ гори.

Но нѣщо повече, г. г. народни представители! Законопроектътъ и съ още единъ членъ идва да ни убеди въ това, че общинитѣ и общественитѣ учреждения трѣбва да притежаватъ свои гори. Последствията отъ чл. 18, който бѣше създаденъ въ закона отъ 1922 г. и който не съществува въ настоящия законопроектъ, не сж премахнати. На всички онѣзи общини, които по силата на този чл. 18

съм получил държавни гори, ако при това получаване нѣма намѣна партизански прѣстъп, ако нѣма нѣкакво отстъпление отъ условията на закона, ако всички формалности и всички изисквания на закона сѣ спазени — даденитѣ имъ държавни гори си оставатъ тѣхна собственост. Съ това постановление авторитѣ на законопроекта идватъ на нова смѣтка да ни дадатъ още едно последно доказателство, че тѣ признаватъ, какво общинитѣ трѣбва да иматъ свои собствени гори, отъ които да могатъ да се издържатъ, защото санкциониратъ послѣдствията отъ едно положение въ сегашния законъ, положение, което дава на общинитѣ гори, и само въ случай, когато не сѣ спазени условията на чл. 18, когато, следователно, не е проведено по закона — само догава ще се обезсилятъ протоколитѣ и ще се отнематъ на съответнитѣ общини даденитѣ гори.

Ако, г. г. народни представители, има много голѣма, призната дори и отъ авторитѣ на законопроекта нужда, общинитѣ и другитѣ обществени учреждения да притежаватъ гори и пасища, ясно е, мисля, нѣма защо ние да придѣлваме къмъ отчужденето на тѣхнитѣ являци и къпалаци, което нѣма да ни доведе до нищо, нѣма да даде никакви резултати. Възприемемъ ли това отчуждене, ще направимъ тукъ, отъ горе, една революция въ общинската собственост на горитѣ и — нека не кажа свлнитѣ думи, които вчера г. Владимиръ Такевъ отъ тази трибуна каза — ще създадемъ долу, срѣдъ населението, единъ бунтъ и то единъ справедливъ бунтъ, защото нѣма по-справедливъ бунтъ отъ този, който създава инстинкта за самосъхранението...

Н. Тарашмановъ (к): (Ражкопѣска. Смѣхъ верѣвъ егорииститѣ)

Х. Манафовъ (д): Г. Тарашмановъ ражкопѣска не памѣто. — Когато горското население съзнае, че се излъзва изъ рѣжката му неговия поминѣкъ, това би могло да доведе до резултати неприятни, нежелателни за целитѣ на самия законопроектъ.

Г. г. народни представители! Така, както е разрешенъ въпросътъ за горската собственост въ глава вѣрва на законопроекта, както и въ преходнитѣ наредби, които намираме въ край, ще се създадатъ, по моето разбиране, много изливни дѣла, може би ще се утроятъ дѣлата, които се водятъ днесъ за горската собственост. Азъ се надѣвамъ, че комисията, която ще разгледа най-подробно законопроекта, ще обърне достатъчно внимание на всички ония положения въ него, които даватъ възможностъ да се водятъ процеси между общини, между държава и общини и между частни лица. Нека комисията се вгледа добре въ тия положения и тамъ където би могла да направи съответнитѣ поправки, да ги направи, за да се намалятъ процеситѣ за горска собственост до минимумъ. Защото, г. г. народни представители, дотогава докогато не се внесе сигурностъ въ горската собственост, дотогава докогато горското население не почувствува, че то не е единъ времененъ притежателъ, не е единъ пасажеръ, ще кажа азъ, върху горската собственост, дотогава ние не можемъ да очакваме едно рационално, едно съзнателно използване на нашитѣ гори отъ населението. То трѣбва да знае, че въпроса за горската собственост е разрешенъ веднажъ за винаги, въ такава или онакава форма, че то нѣма вече да очаква утре да стане собственикъ другъ на неговата гора и затова да гледа да я използва докато е въ неговитѣ рѣце; то трѣбва да знае, че веднажъ завинаги става собственикъ на гората.

Г. г. народни представители! Другъ единъ въпросъ, който се засѣга въ настоящия законопроектъ и който азъ искамъ да разгледамъ накратко, е въпросътъ за управлението на горитѣ.

Безспорно е, че съ настоящия законопроектъ се внасятъ известни подобрения въ администрацията на горитѣ, но все пакъ мисля, че би трѣбовало да направя нѣкоя бележка относно възможното подобрене въ горското управление. И дума не може да става, г. г. народни представители, че ако досега нашето горско стопанство бѣше въ едно хаотично състояние, за това нѣма главно дѣлъ горскитѣ персоналъ. Несничатъ, който, по моето мнение, трѣбва да бѣде стопанинъ на гората и да живѣе въ нея, до днесъ е билъ само администраторъ; не се е грижелъ за стопанисването на гората, или се е грижалъ много малко.

Затова, горскитѣ персоналъ трѣбва да получи стабилитетъ, който ще даде възможностъ да се подбере. За правилното изпълнение длъжноститѣ отъ горския персоналъ голѣма роля ще играе и създаденитѣ въ настоящия законопроектъ дисциплинаренъ съветъ. Обаче нека тутака да забележа, че този дисциплинаренъ съветъ трѣбва да има

власть надъ всички органи, които администриратъ горитѣ, и висши и низши.

Въ свръзка съ това, азъ трѣбва — както мнозина тукъ направиха това — да повдигна и въпроса за гражданската отговорност, която трѣбва да носи горскитѣ персоналъ. Чиновникътъ по горитѣ, въ рѣдетѣ на които сѣ оставени тия милиардни богатства на българската държава, трѣбва да знае, че носи и гражданска отговорност за своята дейностъ по администрирането на тия грамадни богатства. Въ връзка съ тая отговорностъ азъ ще кажа нѣколко думи по-нататъкъ, когато ще говоря по въпроса за запазването на горитѣ и за наказателнитѣ разпорѣждания въ настоящия законопроектъ.

Г. г. народни представители! Ако има нѣкой въпросъ, на който трѣбва да се даде рационално разрешение въ настоящия законопроектъ, това е въпросътъ за експлоатацията на нашитѣ гори. Когато се говори за експлоатацията на горитѣ, говори се и за тѣхното опустошаване. Кой опустошава горитѣ? Ето единъ въпросъ, на който ние трѣбва да си отговоримъ и, като си отговоримъ, да потърсимъ лѣкарствата за премахването на това опустошаване.

Безсъмнено, г. г. народни представители, населението, което обитава планинскитѣ мѣста, което всѣки день е въ гората и изкарва поминѣка си тамъ съ своя физически трудъ, съдействува, ще кажа азъ, за опустошението на горитѣ. Но, като говоримъ за опустошението на горитѣ, не можемъ да не споменемъ, че то се дължи също така, въ голѣма степенъ, на начина по който експлоатира горитѣ единъ индустриалець или единъ търговецъ. Навистина и планинското население опустошава доста горитѣ, но то все пакъ чувствува, че за дълги години неговитѣ поминѣкъ, следователно и неговиятъ животъ, се крие въ тия гори, и то е много по-чувствително къмъ тѣхното запазване и се стреми да ги експлоатира много по-рационално, отколкото единъ индустриалець или търговецъ, който желае въ нѣколко години само да натрупа грамадни богатства и затова ги използва така, както му диктуватъ неговитѣ търговски интереси.

Имайки предъ видъ всичко това, когато говоримъ по експлоатацията на горитѣ и разглеждаме начинитѣ, по които е предвидено въ законопроекта да бждатъ експлоатирани нашитѣ гори, ние можемъ да дадемъ съгласието си само за нѣкои отъ тѣхъ, а за други, само като изключение, и то при много строго ограничени условия.

Първиятъ начинъ, който се предвижда въ законопроекта, за експлоатиране на горитѣ е стопанскитѣ. Безспорно е, че най-целесобразниятъ начинъ за използване държавнитѣ гори е стопанскитѣ, но той, г. г. народни представители, не е единствено задоволителниятъ. Безспорно е, че той би далъ най-голѣми ползи за държавната хазна; безспорно е, че при него биха се извършили най-малко контрабанди, но той не би могълъ да даде поминѣкъ на дѣлото горско население. Оперирайки съ ограничено количество работници, стопанисването на държавнитѣ гори по този начинъ би дало препитание само на една частъ отъ нуждающото се население. Ето защо наредъ съ стопанския начинъ на експлоатиране горитѣ отъ държавата, ще трѣбва да върви и другиятъ начинъ — експлоатирането на горитѣ отъ самото население срещу тарифни такси. Но, г. г. народни представители, когато говоря за експлоатиране на горитѣ отъ населението по тарифни такси, азъ тутака ще трѣбва да направя нѣколко малки забележки. Вчера, когато г. Чирпанлиевъ разглеждаше този въпросъ, справедливо забележа, какво настоящиятъ законопроектъ прави едно измѣнение на законопроекта отъ 1922 г. по отношение на този начинъ. Докато законътъ отъ 1922 г. предвиждаше този начинъ да бжде следванъ само за кооперации, законопроектътъ, който днесъ разглеждаме, не предвижда същото, а напротивъ отмишва това постановление на сегашния законъ, дава една по-голѣма свобода, за да може нѣлото горско население, за да могатъ всички жители на горекитѣ планински села, били тѣ кооперирани или не, да изкарватъ своето препитание. Г. Караджевъ тогава постави въпроса: вие за кооперацията ли сте или противъ кооперацията. Много сполучливо г. Чирпанлиевъ отговори, навеждайки му хиляди примѣри съ създаденитѣ отъ нѣколко години насамъ горски кооперации, че отъ тѣхъ нито една не е дала добри резултати, съ изключение на Радоилската и на още две.

А. Нейчевъ (д): Не сѣ имали още време да се развиятъ.

Х. Манафовъ (д): Нито азъ, нито г. Адамъ Нейчевъ може да счита за кооперации оиѣзи сдружения на български

Граждани или селяни, които сж се създали съ единствената цел да смучатъ блага отъ държавата, и затова представятъ умрѣли и насъществуюци хора за членове на кооперациитѣ и взематъ принадлежащитѣ имъ се тѣмъ дѣвнослѣдъ. Това, което се отпуща отъ гората, за да могатъ да вършатъ тѣхото търговци или посредствомъ търговци е една образцова горъ. Кооперацията въ Радуилъ, безспорно г. г. дружбашитѣ иматъ кооперация, но въ тази кооперация тя процѣвтѣ.

М. Дилиановъ (з): Ти ходилъ ли си нѣкогѣ въ Радуилъ, за да знаешъ?

Председателствуващъ Н. Найденовъ (Звъни)

М. Дилиановъ (з): Създателъ на кооперацията е председателътъ на контролниятъ съветъ на горския съюзъ, който вие смѣтате за дружбашко учреждение. Недейте разправя безъ да знаете нѣщо.

Х. Манафовъ (д): Все зная нѣщо, г. Дилиановъ! Ако вие желаете да споримъ по кооперацията въ с. Радуилъ, азъ съмъ съгласенъ, защото ние знаемъ много добре всички ваши маневри, когато бѣхте на власт, да я завладѣете, но не успѣхте и нѣма да успѣте. (Пререкания между Н. Сребърниковъ и М. Дилиановъ)

Председателствуващъ Н. Найденовъ (Звъни)

Х. Манафовъ (д): Ето защо, г-да, не възприемайки идеята за задължителното създаване на горски кооперации, азъ намирамъ, че по отношение облагитѣ, които се даватъ на горското население, никакви разграничения не трѣбва да има между кооператори и некооператори. Защото ако ние сме сигурни, какво горскитѣ кооперации биха могли да достигнатъ до положението да изиграятъ действително оная стопанска роля, каквато може да изиграе и трѣбва да изиграе една горска кооперация, и ако ние сме убедени, че задължавайки населението да влезне въ такива горски кооперации — задължавайки го, казвамъ, макаръ че кооперацията е едно доброволно сдружение — можемъ да постигнемъ голѣми стопански цели, тогава привилегии на кооператоритѣ могатъ да се дадатъ отъ закона за горитѣ. Въ други закони при други случаи вие можете да създадете всички облаги за кооперациитѣ, както ги и създавате, но когато се касае въпросътъ за създаване поминъкъ на горското население, нѣма значение въ кооперация ли сж жителитѣ на горскитѣ села или не сж. И единитѣ, които сж въ кооперацията и другитѣ, които не сж, трѣбва да ядатъ.

Г. г. народни представители! Ще се спра съ нѣколко думи и върху другия начинъ за експлоатация на горитѣ — концесионния начинъ. По този пунктъ въ закона отъ 1922 г. и въ настоящия законопроектъ ние виждаме едно различие. Законътъ отъ 1922 г. много повече ограничаваше условията, при които би могълъ да се даде на концесия единъ грамаденъ горски комплексъ. Тѣзи ограничения, като че ли сж намалени въ настоящия законопроектъ. Съмнение нѣма, че тамъ, където нѣма нѣтица, тамъ където има необятни гори, въ които населението не може да проникне и да използва продуктитѣ на гората, тамъ където сж необходими грамадни капитали, за да може да се използва известенъ горски комплексъ, тамъ ще трѣбва да прибѣгнемъ къмъ концесионния начинъ при липса на възможностъ по другъ начинъ да имаме рационална експлоатация. Но иска тутакси да зебележа: ако ние приемемъ, че може да се прибѣгне къмъ концесионния начинъ за експлоатация на горитѣ, това трѣбва да бѣде само по изключение и само тогава, когато чрезъ този начинъ нѣма да бѣде оцетенъ поминъкътъ на планинското население. Концесиитѣ отварятъ вратата на хиляди неясни, незнайни, тъмни за обществото афери. Особено така, както е текстътъ на законопроекта — поемнитѣ условия и договоритѣ да бждатъ одобрени отъ Министерския съветъ и обществото да бѣде далечъ и да не може да види какви сж условията на тѣзи концесионни договори — казвамъ, ще има хиляди и хиляди подозрения. Концесионниятъ начинъ предполага голѣми капиталисти, а тамъ, където има голѣми капиталисти, които съ своитѣ капитали искатъ да натрупатъ още по-голѣми такива, тамъ, г. г. народни представители, не винаги е така чисто, както мнозина желаятъ да го представятъ. Когато въ 1922 г. се прокарваше законътъ за горитѣ и концесионния начинъ, началникътъ на отдѣлението за горитѣ при Министерството на земледѣлнето писа една огнена статия, ще кажа азъ, противъ тоя начинъ. Днесъ при тоя

началникъ на отдѣлението за горитѣ, законътъ ни се внася по-доброше въ тази точка — за концесиитѣ. Ако г. Марковъ тогава можеше да подозира г. Оббова и не знамъ още кои, позволете ми да кажа, г. г. народни представители, че не азъ, но мнозина други, дори и въ нашата срѣда, могатъ да подозиратъ този или ози, че все пакъ въ този начинъ, който е en cachette, има нѣщо, което ние не знаемъ и което въ края на крайщата все пакъ ще излезе не отъ особена полза, нито за правилното експлоатиране на горитѣ, нито за голѣмата, за широката маса отъ нашето горско население. Ако г. Марковъ се страхуваше да остане въ рѣцетѣ на г. Оббовъ толкова милиардно богатство на нашия народъ, позволете и на насъ и днесъ, и сега, както и вчера, и при всѣки режимъ, и при всѣки това мѣстъ при всички хора да се страхуваме да оставимъ гарската дѣрва богатство на българския народъ, на българскитѣ. Може-би днесъ рѣцетѣ на човѣкъ, който е винаги рашиния, може-би утрешнитѣ човѣкъ, е по-добъръ отъ вчерашния, но все пакъ въ края на краище по-добъръ отъ човѣкъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Все пакъ, когато поменаватъ на г. Марковъ, трѣбва да признаете, че той е единъ отъ най-почтенитѣ и способни чиновници, които сме имали.

Х. Манафовъ (д): Безспорно. И азъ вземамъ неговото мнение, за да обоснова моето.

Г. Данаиловъ (д. сг): И той е човѣкъ и може да грѣши въ мнението си, но той е добъръ чиновникъ.

Х. Манафовъ (д): Въпреки моитѣ уважения къмъ г. Марковъ и къмъ мнозина други, азъ все пакъ мисля, че ако се приеме отдаването по концесионенъ начинъ експлоатацията на нашитѣ гори, то поемнитѣ условия за концесиитѣ и договоритѣ за концесиитѣ трѣбва да минаватъ презъ Народното събрание, заради това, защото това не сж всѣкидневни актове. На година, на две, на петъ години единъ такъвъ актъ ще имаме. Тѣзи актове трѣбва да минаватъ презъ Народното събрание, за да бждатъ предъ очитѣ на цѣлото българско общество, предъ очитѣ на избраницитѣ на българския народъ, и само тогава нашето правителство да може да дава държавнитѣ гори въ рѣцетѣ на голѣми капиталисти, които да ги експлоатиратъ рационално. Ще ми позволите по никакъвъ начинъ да не се съгласявамъ, щото поемнитѣ условия и договоритѣ да се одобряватъ само отъ изпълнителната властъ. Дори и вие, г-да, които стоите на министерската маса, недейте иска да има подозрения, бждете начисто съ обществото.

И. Лѣкарски (д. сг): Тази наша подозрителностъ е причина да не можемъ да отидемъ много напредъ. Подозрителностъ въ всички посоки.

Х. Манафовъ (д): Г. Лѣкарски! Не желая да Ви отговарямъ, обаче ще кажа, че въ 1922 г. и вие, както менъ, протестирахте противъ тая система, сѣщо и г. Марковъ протестира, защото тая система влѣче съ себе си тъмнина. Позволете ми и днесъ да бжда на сѣщото мнение, на каквото вие бѣхте вчера.

И. Лѣкарски (д. сг): Нѣма защо личността на г. Марковъ да се свързва съ законопроекта. Той не носи никаква отговорностъ.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Г. Манафовъ! Въобщо ли сте противъ концесионната система?

Х. Манафовъ (д): Азъ съмъ за концесионната система само по изключение, и то концесиитѣ да минаватъ презъ Народното събрание, за да бждатъ сключвани въ пълна свѣтлина за цѣлото общество.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Азъ уважавамъ Вашето мнение, но не бива тѣй да поставяте въпроса. Ако г. Марковъ по-рано поставяше въпроса така, то бѣ за това, защото цѣли области се даваха подъ концесия, а сега, споредъ законопроекта, ще се отдаватъ на концесия само най-отдалеченитѣ.

Х. Манафовъ (д): И едното и другото иматъ еднакво значение.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Има голѣма разлика.

Х. Манафовъ (д): Ако въ законопроекта въ това отношение няма нищо ограничено, толкова по-зле. Тамъ, където е ограничено, е ограничено, а тукъ дори е неограничено.

Но, г. г. народни представители, нека премина къмъ единъ последенъ въпросъ, върху който желая да кажа нѣколко думи и съ тѣхъ да привърша моитѣ бележки. Населението, което обитава горитѣ, което всѣки день живѣе съ тѣхъ и отъ което законопроектътѣ най-много варди горските продукти отъ злоупотреби, това горско население е поставено подъ единъ особенъ режимъ. Законътъ за горитѣ предвижда редица наказания за всички онѣзи които безъ позволения, не по установения, по законъ за редъ влизаатъ и отсичатъ материали. Безспорно наказанията на закона за горитѣ сѫ — Ако имаме нѣзаконна — по този въпросъ спорътъ процедурата, по която какъвъ споръ, то е по надъ контрабандиращото население наказанията представители! Азъ мога да ви изреда единъ примѣръ и стотици примѣри, отъ които ще видите, че горското население, което живѣе въ горитѣ, е всѣки день поставено подъ каприза на горските органи; азъ мога да ви изреда примѣри, отъ които да видите какъ недобросъвестно горски стражари, администратори въ лесничествата и лесничей изпълняватъ своята длъжностъ. Ако провикнете въ нѣкое съдилище, въ което има повече горски дѣла за нарушение на закона за горитѣ, вие ще видите какви фанатични случаи на безпомощност отъ страна на горското население има само затова, защото законътъ за горитѣ го поставя въ едно много неблагоприятно положение по отношение на горската властъ. Единъ горски стражаръ може да състави актъ на всѣкио едно, безъ да е извършилъ какъвто и да е нарушение, стига да намѣри само единъ свидетелъ, и този актъ да има пълна доказателствена сила — като отиде въ съдилището, лицето да бъде осъдено. Азъ зная и случаи на съставяне актове на лица заради това, че шестъ месеца по-рано въ нѣкаква си бичкиджийница нѣкой си билъ внесълъ нѣкакъвъ материалъ. Азъ зная случаи, когато общинскиятъ комитетъ дава нареждане да се свлѣче отъ гората надъ самото село материалъ отъ гората, да се фасонира, да се кубира и въ последствие да се раздава на населението срещу редовни позволителни; това се върши нѣколко дни преди да станатъ избори — общински, окръжни или законодателни — и следъ изборитѣ узаконяватъ материала само на онѣзи, които сж гласували за правителствената партия, а на всички останали, понеже материалътъ е свлѣченъ, се съставятъ актове и тѣ иматъ пълна доказателствена сила — който може, нека отиде да ги обори. Азъ зная случаи, г. г. народни представители, когато предъ очитѣ на горската властъ се извличатъ повече отъ 280 куб. метра дървенъ материалъ и въ последствие горската властъ съставя актъ на околнитѣ села и ги облага съ едно грамадно обезщетение заради това, че нарушителитѣ били неизвестни. Ако изтъквамъ тѣзи нѣколко случая, то не е за да ви кажа, че по закона за горитѣ актове не трѣбва да се съставятъ — не, далечъ съмъ отъ тази мисълъ. Азъ ги изтъквамъ, за да установя колко много това планинско население е въ рѣшетѣ и подъ каприза на горската властъ. Единъ държавенъ горски стражаръ е въ състояние да командува цѣлиятъ общински съветъ на едно горско село.

Г. г. народни представители! Настоящиятъ законопроектъ трѣбва да се върне отъ комисията въ една поусъвършенствувана форма въ тази своя частъ, която се отнася до наказанията. Докато на нарушителитѣ на горитѣ могатъ да се съставятъ актове не само en flagrant delit, но могатъ да се съставятъ актове и за това, че единъ или другъ чулъ или видѣлъ; докато органътъ на горската властъ, съставителъ на актъ за нарушение по закона за горитѣ, е по самия законъ подъ страхъ на една гражданска и углавна отговорност и на всѣка цена и винаги при всѣко положение поддържа своя актъ. . .

И. Лѣнарски (д. ст): Да не го е съставилъ.

Х. Манафовъ (д): . . . дотогава горското население нѣма да може да се освободи отъ тормоза на горската властъ. Актоветѣ, които се съставятъ за нарушение по закона за горитѣ, за да бъдатъ едно пълно доказателство предъ съдилищата, трѣбва да съдържатъ въ себе си не само една формална истина — това че съставителътъ на акта и свидетелитѣ сж подписали акта — но трѣбва да съдържатъ въ себе си и една материална истина. Актоветѣ, съставени отъ горската властъ, да иматъ пълна доказателствена сила само тогава, когато нарушителътъ е билъ заловенъ en flagrant

delit, а въ всички други случаи нека горската властъ да се постави наравно съ нарушителитѣ на закона за горитѣ — да дойде въ съдилищата самата властъ да установи нарушението. Инакъ населението и днесъ, и УТГ горската властъ било и въ миналото, ще бъде винаги тормозенъ персоналъ, който персоналъ и то главно отъ пизшия дѣлъ, не е отъ съвсемъ нека си го кажемъ тукъ межго отдавна покварата се е чиститѣ и въ душата всички сме въодушевени отъ желанието да обърнемъ най-големо внимание и да създадемъ такива законодателни норми, които ще гарантиратъ действително за нашата страна, за нашето горско население известна свобода, на какъвто другото население се радва.

Г. г. народни представители! Азъ направихъ всичкитѣ си бележки, които смѣтахъ да направя по законопроекта на първо четене. Направихъ ги бѣгло, безъ да се впускамъ въ подробности. Смѣтамъ, че бележитѣ, които направихъ по нѣкои въпроси, коментията ще ги има предъ видъ и ще направя всички онѣзи корекции на законопроекта, които трѣбва да бъдатъ направени, за да може този законопроектъ да отговори на двѣтъ голѣми задачи, за които азъ отначало споменахъ: първо, да запази, да направя по-цѣлѣтущо това наше национално богатство — горитѣ, и, второ, да даде поминъкъ чрезъ него на горското население.

Завършвамъ моята речъ, като заявявамъ, че ние ще гласуваме на първо четене настоящия законопроектъ. (Ръкоплѣскания отъ демократитѣ и нѣкои отъ сговориститѣ)

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Минчо Дилановъ.

М. Дилановъ (з): Г. г. народни представители! За насъ, депутатитѣ отъ земеделската парламентарна група, никакъ не е изненада, че г. министърътъ на земледѣлието внесе законопроектъ за измѣнение закона за горитѣ. Г. министърътъ на земледѣлието остава вѣренъ на своята практика: да внесе измѣнения въ всички ония закони, които създаде земеделското правителство. Имахъ случай и по-рано да кажа какво ново носи г. министърътъ на земледѣлието съ тия измѣнения. Сега нѣма да се спирамъ надълго върху това, защото прѣждеговорившитѣ оратори сами констатираха, че всичко онова, което е създадено отъ земеделското правителство като нова материя въ закона за горитѣ, си остава.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. ст): Тѣмо него отмѣняваме.

М. Дилановъ (з): То остава, защото то е стопанска необходимостъ на нашия животъ. Обаче г. министърътъ на земледѣлието, вѣренъ на оная политика, която той прокарва въ министерството, която е политика изглежда на известни срѣди отъ Демократическия сговоръ, които се стремятъ да запазятъ народитѣ богатства не за народа, а за едно малцинство отъ този народъ, прави нѣкой нововъведения, които могатъ да убиятъ онѣзи голѣми ползи, които земеделскиятъ законъ за горитѣ носѣше за горското население.

Г. министърътъ на земледѣлието въ мотивитѣ на законопроекта казва: (Чете) „Съ закона отъ 1922 г., поради особенитѣ разбирания и тенденции въ законодателната дейностъ на тогавашното правителство, а така също поради нѣкои причини отъ чисто технически характеръ, сж прокарани множество такива нововъведения, които вмѣсто уясняване и подобрене въ условията на горското стопанство, внесоха новъ смутъ и разколебание въ установения вече режимъ и постигнатитѣ положителни резултати. Постановления отъ тоя родъ, отъ които единъ явно противоконституционни, други — явно целящи да облагодетелствуватъ единъ срѣди за сметка на други или да задоволятъ мѣстни и егоистични стремежи и интереси, въ ущърбъ на общитѣ и колективни такива, трети трудно приложими и нецѣлесъобразни“ — всичко това извикало на животъ настоящия законопроектъ, който е перефразиране, лошо разбира се, на закона за горитѣ, създаденъ отъ земеделското правителство.

Нъной отъ сговориститѣ: А-а-а!

Т. Кожухаровъ (д. сг): Почнали сте да ставате много силни, бе Минчо.

М. Дилиановъ (з): Стремимъ се горе-долу да ви подражаваме, т. е. и ние да бъдемъ малко смѣли.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Откакъ станаха легални, почнаха да ставатъ смѣли.

М. Дилиановъ (з): Г. г. народни представители! Горитѣ сж едно отъ голѣмитѣ национални богатства, което действително не бива да излиза нито за моментъ отъ вниманието на българския Парламентъ. Досега Демократическия сговоръ и неговото правителство не изпуснаха отъ своето око ония държавни богатства, които въ настоящия моментъ сж подложени на една силна разработка, и се опитаха да създадатъ закони, които да позволятъ, да дадатъ възможностъ, щото отъ облагитѣ на тия богатства да се ползватъ известни благоприятни условия къмъ тѣхъ обществени срѣди. Тѣ ни внесоха тукъ единъ законопроектъ за държавнитѣ мини, който, подъ образа на автономия на държавнитѣ мини, целѣше да даде възможностъ тия мини да влѣзатъ въ рѣшетѣ на една класа у насъ, която да ги има като монополъ и да може по този начинъ да разпорежда съ тѣхъ така, както тя желае, за да може да вземе за себе си материалнитѣ блага, които да използва въ даденъ моментъ и за политически цели. Разговоритѣ въ тая посока за държавнитѣ железници тоже създадоха у народното представителство подозрението, че и тукъ има стремление да се създаде една автономия, чрезъ която известни фактори отъ управляващата днесъ партия да могатъ да се стабилизиратъ, да си извоюватъ едно трайно положение въ бъдеще, отъ което разбира се, ще иматъ голѣма облага, преди всичко тѣхната организация и самитѣ тѣ. И по въпроса за воднитѣ сили — тоже едно колосално богатство въ нашата страна, което Земледѣлскиятъ съюзъ чрезъ закона за воднитѣ синдикати даде всецѣло на народа, който живѣе тамъ, където тия сили бликатъ — и тамъ днешното правителство не се поколеба миналата година да поиска измѣнението на закона относно само една малка забележка въ него, по поради която малка забележка, ако тя не бѣше отишла въ комисията и да остане тамъ досега, законътъ щѣше да рухне.

И. Горановъ (д. сг): Защото тая забележка е болше-вишка!

М. Дилиановъ (з): Ако ми се отдаде втори случай, азъ ще изтъкна, какъ Министерството на земледѣлието и главно г. министърътъ на земледѣлието, проф. Молловъ, следъ като тая забележка не можа да бѣде измѣнена, какъ той чрезъ своитѣ административни разпореждания тор-мози воднитѣ синдикати по единъ начинъ, че тѣ действително отиватъ къмъ ликвидация. По този начинъ едно дѣло, което се прие отъ XIX-то обикновено Народно събрание съ акламации отъ всички страни, може да бѣде обречено на израждане само благодарение на обстоятелството, че то не намира въ той моментъ една здрава поддръжка у г. министра на земледѣлието.

Г. Данаиловъ (д. сг): Кажете нѣкои факти. Така не може да се говори.

М. Дилиановъ (з): Миналия пѣтъ ви казахъ за Сливенския и за Ловешкия синдикати. При второто четене на настоящия законопроектъ обещавамъ да изнеса и други факти, за да може г. министърътъ да си вземе бележка и да отговори.

Г. Данаиловъ (д. сг): Г. министре! Истина ли е това, което казва г. Дилиановъ — че Вие тормозите воднитѣ синдикати? Азъ не вѣрвамъ.

Министъръ Я. Молловъ: Нека г. Дилиановъ изнесе фактитѣ и тогава ще му отговоря.

М. Дилиановъ (з): Друго едно голѣмо национално богатство, както казахъ, горитѣ, е тоже поставено въ този моментъ предъ народното представителство, за да си каже то мнението по какъвъ начинъ това богатство трѣбва да бѣде използвано и запазено за бъдещитѣ поколения.

Г. г. народни представители! Едва ли има по-голѣмо бедствие за народното стопанство отъ унищожаването на нашитѣ гори.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Боровитѣ!

И. Горбановъ (д. сг): Ама сега съзнавате това!

М. Дилиановъ (з): Азъ съмъ го съзнавалъ, когато Вие не сте знаели какво е гора.

И. Горбановъ (д. сг): Тѣй, тѣй!

М. Дилиановъ (з): Ние разполагаме съ много смѣтни сведения за историята на нашето горско стопанство, защото никой не се е интересувалъ отъ него по-силно до преди 10-15 години. Ние знаемъ мнението на чужденци, които сж пѣтували преди 100-200 години по нашитѣ мѣста и които сж оставали възхитени отъ нашитѣ девствени гори, които въ него време сж били действително едно запазено, едно цвѣтущо народно богатство. И днесъ, когато ние се намираме само предъ едни развалини на това богатство, докарано до това положение благодарение на едно лошо стопанство — на едно стопанство на разхищение, на едно стопанство на девастация — ние действително не можемъ да стоимъ съ затворени очи предъ туй зло, което иде и което може да бѣде непредотвратимо.

С. Василевъ (д. сг): Вие се преструвате. Видѣхме ви вече.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Никого не сж унищожавани горитѣ тѣй, както въ вашето, дружбашко време. Тогава се унищожиха най-много горитѣ.

М. Дилиановъ (з): Г. Бръшляновъ! Вие носите името на онова растение, което пѣлзи и унищожаватъ дърветата. И право да Ви кажа въ вашата срѣда сж онѣзи бръшляни, които пропѣляха по нашитѣ гори и ги унищожиха; тамъ сж Киселовци, Балабановци и всички други. (Ржкопѣлската ния отъ земледѣлицитѣ) Нито единъ дружбашъ не е унищожавалъ горитѣ, нито е ималъ горско предприятие.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Отъ никое друго правителство горитѣ не сж унищожени така, както отъ дружбашкото — това е истина.

М. Дилиановъ (з): Когато дойда да говоря за експлоатацията на горитѣ, азъ ще си кажа думата по това.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Вие тукъ унищожихте боровата гора, за да разграбите мѣстата, за да вземешъ и ти мѣсто. Не те е срамъ!

М. Дилиановъ (з): Г. Бръшляновъ! Азъ взехъ едно мѣсто, което е взето по-рано и на което единъ бившъ министъръ — министъръ широкъ социалистъ — си е построилъ къща. Друго мѣсто на единъ беденъ лесничей е взето и е запазено за главния секретаръ на г. министъръ Молловъ, Симовъ. Трѣбва да го знаете. Той е ергенъ, той има право да вземе мѣсто, а азъ съ три деца да нѣмамъ право на мѣсто! За него и за други ваши хора има запазени мѣста. Може-би тамъ има запазено мѣсто и за г. министра.

Д. Митовъ (д. сг): Азъ знаа, че имате 40 декара мѣсто.

М. Дилиановъ (з): Г. Митовъ! Имамъ 300 метра. Идете да се справите!

Д. Митовъ (д. сг): Въ Чепеларе вие вързахте лесничей и го прахихте въ Станимака, за да оставите населението свободно да изсѣче гората.

М. Дилиановъ (з): Азъ ли?

П. Йоловъ (д. сг): Той не казва за Васъ лично, а за вашето управление.

М. Дилиановъ (з): Прегдеговорившиятъ каза, че имало лесничей завръзвани. Азъ не вѣрвамъ това. Той не е дружбашъ, а демократъ.

Д. Митовъ (д. сг): Най-напредъ презъ ваше време, презъ времето на „реформитѣ“, имаше лесничей завръзвани. И сега имате тунето да излѣзете и да говорите!

М. Дилиановъ (з): Сега за връзване сж всички, които бравятъ тамъ, а нѣма кой да ги върже, г. Митовъ!

Г. г. народни представители! Въпреки закачките, които ми се подхвърлятъ отъ дѣсно, азъ нѣма да отбѣгна отъ главната мисълъ на своята речъ. Горитѣ сж едно обществено благо и когато това благо изчезва, то се чувствува еднакво отъ всичките подданици на държавата. Преди всичко ще го почувствуватъ ония по планинитѣ, които чакатъ своя поминъкъ отъ това благо. Следъ туй ще го почувствуватъ въ неговата ужасна разрушителна форма ония, които божемъ живѣятъ въ плодородната равнина и които чакатъ поминъка си отъ дълбокия черноземъ, напънастенъ въ напнитѣ полета презъ вѣкове, ще го почувствуватъ затуй защото, унищожена гората, тя отваря въ планинскитѣ мѣста страшния режимъ на поройща, тя отваря режима на наводненията, които, навлизайки въ равнината, правятъ ония опустошения, на които ние сме свидетели отъ 10—15—20 години на много мѣста въ нашето отечество. Паметни сж ония опустошения, които настѣпиха въ Кюстендилско, благодарение обезлесяването на Осогово и на другитѣ планини около Кюстендилъ; ония опустошения, които настѣпиха въ Панагюрско, въ Карловско и главно въ Казанлъжката розова долина, която се обърна въ сѣчинска пуснина. И тази именно опасностъ, че ние, унищожавайки горитѣ, влошаваме климата на нашата страна, подбиваме устоитѣ на нашето селско производство, защото откриваме единъ страшенъ режимъ на наводнения и поройща, е голѣма, и борбата съ нея е извънредно тежка, защото се изискватъ грамадни материални разходи, защото се изискватъ и много технически средства, а ние не разполагаме нито съ паричнитѣ, нито съ техническитѣ средства, и по този начинъ обричаме нашето народно стопанство на едно разрушение. Ето това е, което кара общественика да се загрижи за напнитѣ гори и да създаде единъ режимъ въ тѣхъ на експлоатацията, която да гарантира едно подмладяване, една трайностъ въ ползуването.

Когато анализираме нашата горска политика въ тая посока оттогава, откогато тя датира, ние трѣбва да констатираме съ едно задоволство, че все сж се намѣрили хора, които сж спрѣли своето внимание върху болния горски въпросъ и сж се стремили да му дадатъ едно правилно разрешение.

И другъ пътъ отъ тая трибуна азъ съмъ казвалъ, че оня, който пръвъ прояви грижи къмъ горското дѣло, е покойниятъ Геннадиевъ. (Възражения отъ сговориститѣ) Той пръвъ начерта една горска политика не на разсипничество, а на творчество. Той пръвъ обърна внимание на онова страшно бедствие, което носи пороятъ и за планинеца, и за жителя въ полето, и поиска о време да дири дѣръ на тая болестъ. Той докара опитния по укрѣпването на поройщата французинъ Вожли, който въ течение на петъ години постави по урвитѣ на Казанлъкъ, на Старопланина, едно колосално дѣло, което послужи като образецъ на всички опѣви, които дойдоха следъ него, за да продължатъ и да започнатъ една организирана борба срещу тая стихия.

Другъ министъръ, който въ тая посока се опита да разшири инициативата на покойния Геннадиевъ, е бившиятъ министъръ на земледѣлието, г. Христовъ — тоже покойникъ въ тая минута по отношение дѣлото, което тогава започна. Защото дѣлото, което той тогава започна, въ този моментъ се убива по единъ най-ужасенъ начинъ, въ този моментъ се руши. И азъ ще докажа това.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): И двамата не сж дружбаша.

М. Дилиановъ (з): Може-би Балканската война е причината да се тури край на тая хубава, на тая симпатична инициатива на министъръ Христовъ, защото следъ Балканската война той се измѣсти въобще отъ нивото на общественика-стопанинъ и стѣпи здраво на нивото на общественика-политикъ, доближи се до индустриалнитѣ срѣди и днесъ ние го виждаме, вмѣсто единъ министъръ на земледѣлието, който нахвърли здрави шрихи навремето въ областта на горската и земледѣлска политика, единъ министъръ на индустрията.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Въ всеки случай той е по-добъръ отъ вашия Оббовъ.

С. Василевъ (д. сг): Ще го вземете въ вашия бждащъ кабинетъ!

М. Дилиановъ (з): Третиятъ етапъ на земледѣлска политика и на горска политика представлява идването на Земледѣлския съюзъ на властъ. Идвайки Земледѣлскитѣ съюзъ на властъ отъ името на селото, . . .

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

М. Дилиановъ (з): . . . отъ името на ония, които пѣчатъ надъ оралото и плуга, отъ името на ония, които се катерятъ по планинитѣ съ топоръ въ ръка, за да изкаратъ единъ кнѣий хлѣбъ — отъ името на тия мъченици той започна своето законодателство въ областта на земледѣлието, съ огледъ да докара една много по-висока продукция и отъ нашето земледѣлие, и отъ нашето горско стопанство.

Не е тукъ моментътъ да се спирамъ на другитѣ закони. Ще се спра само на закона за горитѣ, за да ви кажа, че той е несъкрушимъ по отношение целта, която е гонилъ — да гарантира поминъка на планинското население, и че въпреки всичките ония пролукки, които се мъчатъ да създадете сега съ този законопроектъ, омажденъ еднакво отъ другата опозиция, вие не ще успѣете, защото ще срещнете единъ здравъ, единъ страшенъ отпоръ отъ планинското население, което въ времето на министъръ Христова идваше съ специални тренове тукъ, за да протестира когато се посѣгаше на известни негови права.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Защо се рекламирате съ напнитѣ министри?

М. Дилиановъ (з): Азъ смѣтамъ г. Христова за министъръ на България, а не вашъ. Вие сега го убихте — азъ ви казахъ, че той бѣше много надежденъ човѣкъ презъ 1912 г.

Когато се гласува закона за горитѣ, безспорно трѣбва въ него да намѣрятъ едно правилно разрешение всичките ония въпроси, които засѣгатъ живота на гората и живота на ония, поминъкътъ на които е свързанъ съ нея. Не се ли постигне това, не се ли намѣри онова съчетание на интереситѣ на обекта гора съ интереситѣ на горовладѣлцитѣ, законътъ не е добъръ законътъ е лошъ и ще страдатъ или интереситѣ на планинеца, или интереситѣ на гората. Едното и другото докарватъ до експеси, до крайности, отъ които не може да има полза държавата, и като е така, тя ще трѣбва непременно да дири другъ начинъ за разрешението на този въпросъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Нали помните, г. Дилиановъ, че три дена следъ като се гласува законътъ за горитѣ въ ваше време, съ който се отнемаха частнитѣ гори и ставаха държавни, дадохте „Кобилно бранище“ да бѣде разплатено и ние вдигнахме тукъ гюрюлтня?

М. Дилиановъ (з): На две общини го дадохме, г. Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Това принципъ ли е?

М. Дилиановъ (з): Г. Данаиловъ! Раздадохъ го на общини. И ние пакъ ще искаме да давате на общинитѣ.

Г. г. народни представители! Особено е важенъ въпросътъ за собствеността на горитѣ. У насъ отъ много години се протакаха процесъ за гори между частни лица и държавата, между частни лица и общини и пр., процесъ, които вадивяха много средства и на държавата, и на общинитѣ, и на частнитѣ лица. Ако проследите измѣненията на закона за горитѣ, вие ще намѣрите, че по-значителни измѣнения сж правени презъ 1904, презъ 1906 и презъ 1912 г. по въпроса за собствеността на горитѣ. Законодателятъ е дирилъ начинъ да разреши най-ефикасно тоя въпросъ. Единъ пътъ той оставя разрешението на въпроса на общитѣ сѣдилища. Понеже този пътъ му се е видѣлъ извънредно много тежъкъ, извънредно много дълъгъ — пътъ, който коштува много материални жертви на общинитѣ — до туй време, докато се разрешаватъ процеситѣ, горитѣ сж били съсянвани и унищожавани отъ страната, която е намрала въ даденъ моментъ протекцията на властата — законодателятъ е дошълъ до едно ново разрешение на този въпросъ: чрезъ така нареченитѣ специални комисии. Но следъ като дълго време се уреждаха тѣзи спорове чрезъ специалнитѣ комисии, и се видѣ, че и тѣ не могатъ да докаратъ едно бързо разрешение на спороветѣ, последнитѣ отново се предадохъ за разрешение отъ сѣдилищата.

Не може де се намѣри начинъ за ефикасно и бързо разрешение на тѣзи спорове, докато нѣма проявена добросъвестност отъ всички, отъ които зависи тѣхното разрешение, най-вече отъ горското отдѣление, което често пѣти тормози администрацията специално на тази глава отъ закона. Нужно е също да се поставятъ тѣзи спорове на равни начала съ всички други процеси по сѣдилищата въ разнитѣ сѣдебни инстанции. Земледѣлското правителство искаше да въведе една система, чрезъ която, колкото е възможно, по-скоро да се ликвидира съ спороветѣ за собствеността на горитѣ, и затова то настояваше да се даде спешностъ на такива дѣла. Независимо отъ това, то се нагърби и съ разрешението на известни спорове, които най-много сѣ тормозени въ сѣдилищата и които сѣ бивали причина за кавги, спорове и за сбивания дори. Такъвъ бѣше случаятъ между Малко и Голѣмо-Бѣлово; има маса други случаи, където дветѣ страни се намиратъ въ положение на сѣщинска война на въоръжени страни за мери и гори. Земледѣлското правителство дори реши да изведе известни въпроси отъ компетенцията на сѣдилищата и да ги даде на специални комисии, които да ги решатъ веднажъ за винаги, за да се тури край на излишнитѣ спорове.

Л. Вѣтовъ (д. сг): Въ полза на онѣзи, които сѣ дружбашки. — Това бѣха вашитѣ комисии.

М. Дилиановъ (з): Това не е вѣрно, защото всичкитѣ села сѣ дружбашки.

С. Василевъ (д. сг): Я идете въ Пазарджикско да видите има ли дружбашко село.

М. Дилиановъ (з): Вие ги пречистихте тамъ.

С. Василевъ (д. сг): Вие нѣмате вече дружбашки тамъ.

Г. Косовски (з): При васъ дохождатъ, радвайте се.

С. Василевъ (д. сг): Дохождатъ при по-добри хора. Само едно село, Чагарлий, бѣше съ васъ, и то мина сега къмъ насъ.

Г. Косовски (з): Ще мине, какво ще прави!

М. Дилиановъ (з): И така, споредъ чл. 19 отъ закона за горитѣ, бившето правителство остави разрешението на всички спорове между общинитѣ за гори на една комисии, въ която влиза като председателъ сѣдницата. Горитѣ трѣбваше да се разпредѣлятъ между споряшитѣ страни — населени мѣста — като се взема въ съображение пространството земя съ което разполага селото, и числото на домакинствата; съ една речъ целѣше се да се даде едно справедливо разрешение на този въпросъ. И чудно е, защо правителството спира съ настоящия законопроектъ туй разрешение на въпроса, когато досега то даде само положителни резултати. Противъ разпредѣлението досега по този начинъ гори има протести само отъ селата Садина и Осенецъ, Разградска околина, и то благодарение на обстоятелството, че по една недоглежданост, при третото четене на закона за горитѣ отъ 1922 г. се реши, когато споряшитѣ села сѣ отъ две съседни лесничества, разпредѣлението да стане отъ дветѣ комисии; а тогава, безспорно, едната комисии ще настоюва за едното село, другата — за другото и въпросътъ ще остане неразрешенъ. Но другаде нѣмаше случаи да сѣ правени протести. Че това е така, се вижда и отъ законопроекта. Както и преждеговорителниятъ ораторъ обърна внимание, правителството споредъ настоящия законопроектъ се ограничава само да ашкетира изтѣзлитѣ досега протоколи по разпредѣлението на спорнитѣ гори.

А. Сталийски (д. сг): Колко случая има на неразрешени спорове?

М. Дилиановъ (з): Нѣма да се излъжа, ако кажа, че това анкетиране ще носи чисто партизански характеръ, т. е., която отъ странитѣ реши да подкрѣпи въ изборитѣ правителството, тя ще бѣде по-силна политически и, безспорно, къмъ нея ще отиде и справедливостта.

Отъ сговоритѣ: А-а-а!

М. Дилиановъ (з): Иначе нѣма защо да се иска да се откъснатъ вглѣдитѣ вече въ закона сила протоколи. Ако вие си позволявате да пререшавате решени вече въпроси,

то значи, че вие искате да създадете у гражданитѣ убеждение, че нѣма редъ, че нѣма законъ въ тази страна, че утре, като дойде друго правителство, ще пререша решениотъ отъ васъ въпроси. И по този начинъ не се вижда крайъ на туй пререшаване на известни въпроси, които веднажъ за винаги трѣбва да бѣдатъ решени.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Г. Дилиановъ! Корегирайте се. Отъ 52 решени дѣла, по 27 отъ тѣхъ има протести, а не само по 2, както казахте.

М. Дилиановъ (з): За да се корегирамъ, трѣбва да знамъ какви сѣ протеститѣ. То се знае, че когато една отъ странитѣ е вземала петъ декара повече, за да може кметътъ и общинскитѣ съветъ да запазятъ политическото си положение — защото иначе ще му кажатъ: ти продаде общинскитѣ интереси — ще прати протестъ. Това е много естествено за нашитѣ политически нрави. Ние ги знаемъ тѣзи работи, защото сме ходили на самитѣ мѣста и сме виждали какво става. Мотивитѣ къмъ тѣзи протести не сѣ сериозни, и ако ги прочетете, ще видите, че е така.

Другъ важенъ въпросъ, който трѣбваше колкото е възможно по-бързо да бѣде уреденъ, е яйлашкиятъ въпросъ, въпросътъ за онова право, което известни лица и общини въ нашитѣ планински мѣста сѣ получили много отдавна — правото на паша и водоной. И понеже съ течението на времето тѣзи мѣста, които сѣ били тогава пасища, сѣ обрасли вече съ гора, явява се единъ конфликтъ между оня, който има право на гората — държавата или общината — и оня, който има право на пашата и водоной. Този конфликтъ доведе дотамъ, че много отъ нашитѣ хубави девствени гори трѣбваше да се превърнатъ отново въ пасища, защото оня, който имаше правото на паша, искаше да използва това свое право и чрезъ опожаряване си го запазваше. И за профанитѣ е известно, че тамъ, където е гора, паша нѣма, тревата умира. Въ една гора съ нормална гъстота нѣма трева, а има мъртва покривка. Другъ е случаятъ съ нашитѣ гори. 50—70% отъ нашитѣ гори, не сѣ гори, тѣ нѣматъ нормална гъстота, тѣ сѣ закелявели, тѣ сѣ разредени и затова не се третиратъ като голѣма ценностъ.

Въ 1904 г. законодателятъ е далъ права диагноза на този боленъ въпросъ — яйлашкия — и е посочилъ единъ добъръ начинъ за разрешението му. Като резултатъ отъ дейността на комиснитѣ по опредѣляне собствеността на тѣзи гори, по опредѣляне границитѣ и оценката явяха се нескончаеми рекламации предъ министерството, и този въпросъ и досега не е разрешенъ по сѣдебенъ редъ. Земледѣлското правителство съ първитѣ нѣколко члена отъ закона за горитѣ уреди този въпросъ по единъ ясенъ и категориченъ начинъ. И азъ трѣбва да призная, че сегашниятъ министъръ на земледѣлнето е билъ много недобросъвестенъ, като е измѣнилъ реда, начина, по който се урежда този въпросъ.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Интересно е, какъ ги отчуждавахте вие, г. Дилиановъ. Можете ли да ни кажете това?

М. Дилиановъ (з): Добре че ми напомнихте, г. Стоенчевъ. Ето ви една малка пролука, едно малко прозорче, за да може благодатниятъ лъчъ да надзърне и да огрѣе онѣзи, които едно време сѣ получили за безценнѣтъ правото на паша и водоной въ нашитѣ гори. Това сѣ били хора, които за нѣкоя си услуга, която сѣ принесли на хюкюмата, на властта, сѣ получили правото на безплатна паша и водоной. Малцина сѣ онѣзи, които сѣ заплатили това право на турската държава. И разрешението на този въпросъ е следното, по закона на земледѣлското правителство. Понеже се сметна отъ тогавашния „Дружбашки“ Парламентъ . . .

С. Василевъ (д. сг): „Дружбашки“!

М. Дилиановъ (з): Въ кавички го турямъ; за да не ме апоострофирате, затуй казвамъ така. — Понеже това право е получено или за безценнѣтъ, или е дарено, то би следвало, че когато държавата или общината взематъ яйлака въ свои ръце съгласно закона, не би трѣбвало да платятъ абсолютно нищо за него, още повече че оня, който го притежава, е натрупалъ за себе си грамадно състояние. Знаете колко много пари взематъ яйлакопритежателитѣ отъ караканитѣ за паша и колко много взематъ при това по контрабанденъ начинъ отъ гората, на която тѣ нѣматъ право, защото тя е на държавата.

Но понеже и тогава се вдигна голѣмъ шумъ за справедливостъ, за принципа държавата да не експлоатира, защото това би значило да усвои методитѣ на комунизма, земеделскитѣ Парламентъ прие да се обезщетятъ яйлакопритежателитѣ, като имъ се заплати срещу отнетото право максимумъ 2 л. на декаръ. Като се взе предъ видъ, че по 2 л. тѣ сж вземали навремето стотици и хиляди денари, сметна се, че 2 л. на декаръ за този моментъ е достатъчно обезщетение.

Днесъ г. министрътъ на земеделството прави отклонение по отношение на оценката, като казва, че отчуждаването ще става съгласно закона за отчуждаване недвижимими имоти за обществена полза, т. е. ще се води споръ за стойността на имота, и по този начинъ оня, който нѣбога е ограбилъ турската държава, защото я е управлявала тѣзи имоти като чужди, ще получи сега едно грамадно обезщетение за смѣтка на държавата или на общината. Ние не можемъ да се съгласимъ съ това измѣнение, което г. министрътъ внася, защото целта е явна — да се облагодетелствуватъ известни кръгове.

А. Сталийски (д. сг): Г. Дилиановъ! Тия 2 л. споредъ Васъ достатъчни ли сж? Добросъвестно кажете.

М. Дилиановъ (з): Азъ мисля, че сж много.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Ами защо турихте 2 л.?

М. Дилиановъ (з): Защото нѣмахме тогава болшинството на разположение, за да ги вземемъ безъ пари.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Ти си билъ комунистѣ!

М. Дилиановъ (з): По положение не е чудно да съмъ такъвъ, защото нѣмамъ нищо на тоя грѣшенъ свѣтъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Имашъ гора.

М. Дилиановъ (з): Вѣрно е, че боровата гора на връхъ Сютя, 2,000 м. надъ морето, е моя, защото съмъ я садилъ съ собствената си ръка.

Другъ важенъ въпросъ, който подлежи на разрешение отъ законопроекта за горитѣ, е опредѣлянето обекта на горското стопанство. Ако нашитѣ гори отъ денъ на денъ намалаватъ, ако отъ денъ на денъ тѣ отиватъ къмъ изчезване, то е главно затова, защото тѣхнитѣ обектѣ не сж опредѣленъ, не се знаятъ тѣхнитѣ размѣри, не се знаятъ тѣхнитѣ граници, не сж фиксирани съ никакви знаци, срещу тѣхъ се правятъ настѣпления отъ разни страни, разграбватъ се за паша, разораватъ се и по такъвъ начинъ мѣнятъ своята форма.

Г. г. народни представители! За да си представите до каква степен на разсипване сж достигнали нашитѣ гори, съ нѣколко думи ще си позволя да ви възстановя картината на нашитѣ гори преди стотина-двесте години. Днесъ ние сме много далечъ отъ онова, което е било тогава, и ако не спремъ това разхищение, ще стигнемъ дотамъ, че България ще се превърне въ пустиня.

Преди стотици години горската растителностъ въ нашитѣ планини е била строго обособена. Ние сме имали тѣй нареченитѣ зони на различнитѣ горски породи. Въ полетата, въ низинитѣ сме имали областта на дѣба, най-ценното дърво на нашия климатъ. Днесъ това дърво е почти изчезнало; освенъ „Генишъ-ада“ ние нѣмаме друга здрава, запазена дѣбова гора, която отъ лесовѣдско гледище да може да се нарече здравостопанска. Нѣкогашнитѣ дѣбови гори въ Дунавската равнина днесъ сж превърнати въ заклеявели дѣбови хресталаци, или горе-долу спосни издѣнкове дѣбови гори, за които горската наука не говори; тя ги е зачерпнала отъ своитѣ страници и смѣта, че това е най-примитивното стопанство, за което не заслужава да се нише и говори. Ние обаче ги ценимъ извънредно много, защото нашето примитивно стопанство има още нужда отъ издѣнковитѣ гори; отъ тѣхъ добиватъ колове за лозя и други. Но оная почва, която тѣ ангажирватъ, при друго земеделско производство би ни носила десеторно по-висока рента. Затова, безспорно е, тия издѣнкове гори сж осѣдени на изчезване. Прозиркитѣ въ законопроекта да се унищожатъ ония гори, които биха могли да се превърнатъ въ една по-доходна култура, ние ги посрѣщаме съ добри желаниа.

Втората зона на нашитѣ гори е зоната на бука. Било е време, когато букътъ е заемалъ въ нашитѣ гори единъ самостоятеленъ поясъ и следъ туй единъ поясъ примѣ-

сень съ иглолистни по цѣла Стара-планина, Родопитѣ, Рила, Витоша и т. н. Букътъ е една неценна порода като строителенъ материалъ, по много ценна като индустриално дърво; австрийцитѣ направиха чудеса на източния пазаръ съ своята вита мебелъ отъ букъ. Понеже нашето производство е било много просто, букътъ у насъ се е използвалъ само за дребни издѣлния (лопати, крини, и коларски материалъ).

Т. Кожухаровъ (д. сг): И за цепеници.

М. Дилиановъ (з): Много вѣрно, и за цепеници. — Букътъ е неценна порода, населението не е налитало на него, гледало е на него съ пренебрѣжение, и затова буковитѣ гори днесъ сж по-запазени.

Боровитѣ гори, които сж заемали високитѣ части на Стара-планина, отъ дветѣ страни, на Рила, Родопитѣ и други планини у насъ, сж били подложени на страшни опустошения, защото тия гори сж най-ценни и най-търсени. Тѣ представляватъ здравъ, лекъ материалъ, удобенъ за носене, удобенъ за обработка.

Г. Данаиловъ (д. сг): Ама кога е било това: въ пред-историческитѣ времена ли?

М. Дилиановъ (з): Не въ предисторическитѣ времена, ами преди 200—300 години; на може да е и въ предисторическитѣ времена. — Днесъ остатѣци отъ иглолистни гори имаме въ Стара-планина, въ Тетевенския балканъ, въ Севлиевския балканъ и т. н. А било е време, когато тамъ е имало едно изглолистно богатство, което е било благодатъ за този край. Благодарение на обстоятелството, че иглолистнитѣ гори сж били атакувани много усилено и на това, че не се подмладяватъ отъ пѣнь, а само отъ семе, тѣ сж загинали за насъ и затова имаме смѣна на породитѣ — иглолистната порода е смѣнена съ бука. Понеже нашитѣ букови гори сж подложени на неправилна сѣчъ и на паша, тѣ сж долнокачествени; тѣ не сж създадени по семененъ начинъ, както изисква горската наука, а по вегетативенъ начинъ, чрезъ подмладяване отъ пѣнь, и затова, сравнени съ европейскитѣ, тѣ сж съ 50% по-долу. Такъвъ е производѣтъ и на баташкитѣ гори, на бѣлевскитѣ гори и т. н. и т. н., където борътъ, който е билъ тамъ господаръ преди 80—100 години, сега е измѣстенъ.

Тѣй че, вие виждате, какъ благодарение на едно лошо стопанисване, ние сме дошли дотамъ, че нашитѣ гори днесъ представляватъ една изродена горска площъ. А отъ туй безспорно следва голѣмиятъ въпросъ: какво да направимъ, за да възобновимъ това горско стопанство, да залесимъ, да подновимъ девастиратата горска площъ, да залесимъ ножирищата, които възлизатъ на много милиони декари, и да дойдемъ до едно затегнато горско стопанство, което да представлява единъ капиталъ не отъ нѣколко милиарда, както го изчисляватъ сега, а отъ много десетки милиарда лева?

Размѣрътъ на горското стопанство у насъ и досега остава неопредѣленъ. Назначавани сж толкова много комисиони, съставяни сж толкова много протоколи, които описватъ дадена гора въ тѣзи и тѣзи граници, но понеже не се е извършило най-главното — да се закрѣпости това описание чрезъ поставянето по границата на тѣзи гори нѣкои трайни знаци, като шанцовѣ, камѣни, дървени стѣлбове, и други — това описание не струва петъ пари. Днесъ повечето отъ нашитѣ гори се намиратъ въ това хаотично положение, въ което се намираха преди десетки години, преди да се гласува законътъ за горитѣ. Земеделското правителство, въ желанието си да постави трайни граници на нашитѣ гори, безъ които е невъзможно рационалното имъ стопанисване, проектираше курса за измѣрвачи при Дирекцията на трудовата поземелна собственостъ да го възшири, да приеме повече куретици, и следъ като се привърши работата по ограничаването на меритѣ въ селата — колто бѣше започната и почти привършена презъ управленieto на Земеделския съюзъ — да прехвърли тѣзи школувани вече хора въ нашитѣ гори, за да извършатъ и другата стопанска работа: ограничаването на горитѣ. Въ настоящия законопроектъ на г. министра на земеделството и държавнитѣ имоти този въпросъ намира старото наблюдено разрешение, което нѣма да допринесе нищо, ако не се пристѣпни къмъ една бърза мѣрка на дѣло, а не на книга.

Когато се говори за обектъ на горското стопанство, не можемъ да не се спремъ и на тѣй нареченитѣ охранителни и строго охранителни гори. У насъ, както казахъ, благо-

дарение на лошото стопанисване и на режима на поройщата, създадох се грамадни периметри земи, които непрекъснато трябва да бъдат обявени за охранителни и строго охранителни, въ които да не може да се предприема никаква частностопанска инициатива, никаква частностопанска операция. Тъзи земи трябва да бъдат взети изключително от държавата и въ тях да се организират стопански мероприятия, които да целят тяхното закръпяване и възвръщането към положението на нормални гори. Въ чл. 28 на законопроекта за горитъ се казва. (Чете) „Разработването и превръщането въ другъ видъ култури на почвата въ охранителнитъ и строго охранителнитъ гори и планински пасища не се позволява“. Това добре, но за неохранителнитъ гори това може да се разреши.

„Изкореняването и превръщането въ другъ видъ култури на неохранителнитъ гори, обявени за предметъ на горско стопанство, може да бъде разрешено само въ следнитъ случаи:

„1. Когато за въвеждането на по-добри подобрения въ стопанствата е необходимо разширение на работнитъ земи за смътка на гората;

„2. Когато почвата несъмнено е годна и може действително да се използва за по-доходни култури, особено за лозя и овощни градини;

„3. За временно селско-стопанско използване на почвата въ същността, когато това е необходимо за улесняване естественото имъ възобновяване, ако съществуватъ всички условия за това, или при задължение за изкуствено възобновяване;

„4. При окръгляване и ограничаване на горитъ, прокарване на пътища и направа на различни видове постройки въ тях и за откриване и използване на мини, кариери и други такива;

„5. При съдебна подялба на частни имоти, когато такава не може да се извърши удобно безъ намаление на горската площ;

„6. За групиране на работни земи, когато съм раздѣлени съ тѣсни ивици гори;

„7. При предварително залесяване на други земи, равни по площ на тях, които ще се изкоренятъ, и то ако насажденията на новозалесенитъ площи съ не по-млади отъ три години и напълно годни за по-нататъшни растежъ“.

Това малко нововъведение въ законопроекта — даването възможностъ известни гори да се изкоренятъ отъ тѣхнитъ собственици, като въ замѣна срещу еквивалентъ земя залесятъ нова гора — може да бъде фатално за голѣма частъ отъ нашитъ частни гори. Нашитъ частни стопани стремително ще се навърлятъ да искатъ отъ горската властъ да имъ даде право да унищожатъ дадена гора, която иматъ, и срещу обещанието, че ще залесятъ равна площъ пустеющи мѣста, това ще имъ се разреши. Нищо по-добро отъ това, ако действително ние бихме могли отъ известна земя, годна за земледѣлски култури, да премахнемъ горитъ, а въ замѣна на това посадимъ горски култури на оная почва, която е абсолютно горска.

Но азъ съмъ убеденъ, че никъде нѣма да се постигне второто — т. е. никъде въ разорана гора нѣма да имаме отгово гора, защото създаването на гора е едно специално занятие, което не може да се поддаде тъй леко на обикновения стопанинъ и особено като се поставя 3-годишенъ срокъ, въ който тѣзи мѣста трябва да бъдатъ залесени съ млади фиданки. За да се залеси дадено мѣсто съ гора отъ дѣбъ съ необходимъ минимумъ 20 години — дѣбътъ дори до 20-та година едва се издига до 1 м. надъ земята. До това време той съ своя коренъ продължава дълбоко за да може после метъръ по метъръ да отмърва въ въздуха. Сѣщото е и съ другитъ горски култури.

По такъвъ начинъ ние ще имаме пустеющи мѣста съ забучени млади фиданки, които ще изсъхнатъ и никога нѣма да имаме гора. И заради това азъ ви моля да коригирате законопроекта въ това отношение, защото иначе много частни гори ще изсъхнатъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Ама вие мислите, че по този начинъ ще се възобновятъ горитъ у насъ?

М. Дилиновъ (з): Понеже ми се прави бележка, че имамъ само още 5 м. да говоря, ще оставя въпроса за управлението на нашитъ гори и ще премина на въпроса за стопанисването имъ — най-важния въпросъ въ закона за горитъ, защото стопанисването на гората, споредъ горската наука трябва да гарантира поминъка на населението за вѣчни времена, т. е. трябва да създаде така наречената непрерывностъ, непрекъснатостъ въ гороползуването. Ако

имаме едно такова стопанисване въ нашитъ държавни, общински, обществени, манастирски, па даже и частни гори, тогава действително ще се осигури и поминъкътъ на населението, а същевременно ще се задоволи и това изискване на горската наука — да се създаде непрерывностъ въ гороползуването. Ако не може да се постигне тая непрерывностъ, всеу съ всички грижи и всички надхитривания, на които често пакти сме свидетели тукъ.

Г. г. народни представители! Въ законопроекта за горитъ г. министрътъ по шаблона се спира на същитъ ония начини на експлоатация, които съществуватъ и въ досегашнитъ закони, като обаче прехвърля центъра на тежестта отъ единъ къмъ други. Още въ закона отъ 1904 г. ние имаме тѣзи начини на стопанисване: стопански, търгови, концесионенъ и чрезъ населението. Въ 1922 г. се дебатира дълго по този въпросъ; и тукъ и въ комисията се изтъкна, че миналото не заловолява, че то не гарантира поминъка на цѣлото население, а само на известна частъ отъ него, на тѣй нареченитъ горотърговци, че начинътъ на експлоатация нашитъ гори не отговаря на онова главно изискване на горската наука — да се създаде непрерывностъ въ ползуването отъ горитъ — че горитъ отъ денъ на денъ се израждатъ, че отъ декарь, отъ който сме получавали десетъ, почваме да получаваме петъ, и така постепенно приходътъ намалява, докато нашитъ гори дойдатъ до положението на едни закълявели хрусталаци, отъ които нищо не може да се получи.

С. Василевъ (д. ст): По-ниско приказвай, че Петрини пристигна.

М. Дилиновъ (з): Той е страшенъ за васъ, но не и за мене.

С. Василевъ (д. ст): Кой се е крилъ подъ трибуната?

М. Дилиновъ (з): Споредъ горската наука, най-добриятъ начинъ на стопанисване една гора е тѣй наречената стопанска експлоатация, т. е. гората да се стопанисва отъ този, който я владѣе, отъ този, който има живия интересъ да стопанисва тая имотъ по начинъ, че да го запази за вѣчни времена. У насъ, за голѣмо съжаление, до сега никъде не е приложена чистата форма на стопанска експлоатация на горитъ. Опититъ за стопанска експлоатация, които съ правени презъ 1912 г. въ Генишъ-ада поради лошо техническо ръководство дадоха печални резултати: унищожиха се известни площи безъ да се получи подмладена гора.

Опититъ, които сега се правятъ въ трудовитъ стопанства, тоже още не съ ни дали едно стопанство, което отъ гледна точка на горската наука да издържа критика. И тамъ още се работи по шаблона, който не може да гарантира трайностъ въ ползуването. Може би причината е въ това, че често се мѣнятъ техницитъ въ тѣзи стопанства, всѣки носи свое разбиране и прилага така или инакъ стопанския планъ. Въ всѣки случай и тамъ резултатитъ още не съ добри.

Нашата горска администрация още не ни е дала единъ правенъ методъ за стопанисване и подмладяване на нашитъ гори. Още се води голѣмъ споръ какъ да се постигне това: дали чрезъ гола сѣчъ — изкуствено подмладяване; дали съ доставяне семенници — да се подмлади гората по естественъ пътъ; дали чрезъ изборна сѣчъ и естествено подмладяване. Това съ все въпроси голѣми и важни, но още въ нашия горски животъ недобили, тъй да се каже, практическо разрешение, а се разрешаватъ само съ огледъ на това, което четемъ или виждаме въ другитъ горски страни.

Противъ стопанската експлоатация никой нищо не може да каже; но за да не може тя да се приложи у насъ, липсватъ две нѣща: първо, липсватъ парични средства — нашитъ бюджети не може да се натовари до такава степенъ, че всичнитъ наши гори да се стопанисватъ отъ самата държава — и второ, липсватъ други, тоже не по-малко важни, средства — техническитъ средства; липсва достатъчно подготвенъ технически персоналъ, който да се въпрегне въ експлоатацията на горитъ. Нашитъ българинъ не е достигналъ още до онова високо обществено разбиране и съзнание да гледа на държавния имотъ като на свой собственъ имотъ и да го стопанисва така, както стопанисва своя имотъ. Отъ освобождението на България до сега у насъ се насажда убеждението да се гледа на държавната работа като на работа на часове — отъ толкова до толкова часа. Това зло е пусяло дълбоки корени

въ нашия стопански живот и затуй ние не можем да посочим нито на едно национално богатство, използвано от държавата на стопански начала — изключая може-би Дирекцията на железниците — което да носи оная рента, която би носило, ако се вложи въ него разумъ, разбиране, енергия и добросъвестност. И може-би тъкмо тук намиратъ основание онѣзи, които искатъ да иззематъ националнитѣ, държавнитѣ богатства отъ ръцетѣ на държавнитѣ органи — стопански и технически — и да ги хвърлятъ въ ръцетѣ на тѣй нареченитѣ автономисти въ народното стопанство.

Г. г. народни представители! Земледѣлското правителство, въ желанието си да избѣгне лошитѣ страни на стопанската експлоатация, въ желанието си да прегради пътя на онаи, които подъ образа на автономия, на търгово стопанство, на концесия, искатъ да нахлуятъ въ нашитѣ гори и да ги унищожаватъ така, както отъ 40 години насамъ се унищожаватъ, предвиди въ закона така наречената кооперативна експлоатация, която представлява комбинаране на експлоатацията по стопанския начинъ съ експлоатацията отъ населението, която съществуваше и по-рано, само че нѣмаше система.

А. Урумовъ (д. ср): Вие друго направихте.

М. Дилиановъ (з): Населението искаше да експлоатира горитѣ не въ името на нѣкакви кооперативни или други идеи за организация, ами само въ името на нуждата, че е безъ дѣлва предъ есенята — една нужда, която безспорно трѣбваше да бѣде задоволена. Но земледѣлското правителство, прокарайки кооперативната експлоатация на горитѣ, искаше да намѣри и средствата и техническия персоналъ, и да създаде най-важното: заинтересованостъ у населението къмъ единъ организиранъ начинъ на използване нашитѣ гори, съ огледъ на тѣхното бъдеще.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. ср): Кажете една горска кооперация, създадена отъ васъ, която да е дала добри резултати. Кажете една единичка.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Свършете, г. Дилиановъ.

М. Дилиановъ (з): Г. Чирпанлиевъ въ своята вчерашна речъ, която, за съжаление, азъ не можахъ да чуя, защото бѣхъ въ провинцията, се е нахвърлялъ много остро върху горскитѣ кооперации, създадени презъ земледѣлско време, като изкаралъ, че тѣ били партизански. Дълга да отхвърля тая обвинение, които г. Чирпанлиевъ е отправилъ къмъ горскитѣ кооперации. Земледѣлското правителство направи горскитѣ кооперации задължителни за населението, защото земледѣлското правителство има задъ себе си опитъ на едно минало отъ 20 години, презъ което кооперативното движение у насъ креташе по пътя на свободното организиране, безъ да може да стане икономически факторъ такъвъ, какъвто то е въ другитѣ страни — едно, и второ: земледѣлското правителство искаше по тоя начинъ да създаде едни кооперации не партизански, . . .

А. Сталийски (д. ср): Само партизански.

М. Дилиановъ (з): . . . а кооперации, въ които да влизатъ всички, на които поминъкътъ е въ планината. Защото по пътя на свободното коопериране земледѣлцитѣ щѣха да образуватъ свои земледѣлски кооперации, демократитѣ щѣха да образуватъ свои, народняцитѣ около кооперация „Миръ“ — свои, радикалитѣ — свои, комуниститѣ преди всичко щѣха да се нахвърлятъ съ своитѣ, и по тоя начинъ въ всѣко селище на нашитѣ планини щѣхме да имаме по 5—6 отдѣлни кооперации, които въ борбата за етатъ щѣха да доваждатъ често пъти едва ли не до сбиване. Земледѣлското правителство искаше именно на базата на неутралитета да създаде горскитѣ кооперации.

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

М. Дилиановъ (з): И вие нѣмате право да обвинявате известни представители на Земледѣлския съюзъ, че били партизанствували въ областта на кооперативното дѣло въ планинитѣ.

Г. Данаиловъ (д. ср): Хайде-де!

Т. Кожухаровъ (д. ср): Е, тука вече не си правъ.

М. Дилиановъ (з): И за да ви докажа, че азъ съмъ правъ, противно на твърдението на г. Кожухаровъ . . .

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Свършете, г. Дилиановъ, защото времето Ви изтече.

М. Дилиановъ (з): Свършвамъ.

Т. Кожухаровъ (д. ср): Тукъ сега не си правъ. Малко срамъ бе, джангъмъ!

М. Дилиановъ (з): Онѣи, които съ ангажирали своята кооперативна честъ въ горскитѣ кооперации, като че-ли наистина съ предполагали, че следъ време ще се явятъ хора, които ще ги обвиняватъ, и затова съ взели пужнитѣ мѣрки. Преди всичко уставътъ на горскитѣ производителни кооперации е работенъ подъ председателството на г. Поллуковъ, сегашния управителъ на Кооперативната банка, демократъ.

А. Сталийски (д. ср): Че какво отъ това?

М. Дилиановъ (з): Довѣрие въ него, мисля, че вие не-премѣнно имате и трѣбва да имате, защото е кооператоръ отъ първа величина въ нашата страна. И понеже времето ми е напреднало, . . .

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не напреднало, а свърши се.

М. Дилиановъ (з): . . . азъ не мога да ви чета отъ тоя уставъ, за да видите, че въ него нѣма абсолютно нищо партизанско.

Уставътъ на Горския кооперативенъ съюзъ — който въ послѣдствие се учреди и който целѣше да обедини всичкитѣ горски производителни кооперации, за да може да имъ даде насока такава, каквато законътъ иска — тоякъ гонѣше тая целъ; и въ него също вие нѣма да намѣрите абсолютно никаква тенденция. Дори, виждате го, (Посочва устава) презъ земледѣлско време носи зелени корници, а не орашкѣви.

Нѣкой отъ сговориститѣ: По недостигъ на хартия.

М. Дилиановъ (з): Но, г. г. народни представители, за да ви докажа конкретно, че ние никога не сме искали да партизанствуваме съ кооперациитѣ, ще ви прочета само десетина реда отъ една моя статия въ в. „Горски кооператоръ“, написана току следъ гласуването на закона на земледѣлцитѣ, въ която статия ясно и недвусмислено азъ се обявявамъ противъ партизанството въ тѣзи кооперации.

А. Сталийски (д. ср): Вашето мнение може да е било здраво, ама никой не Ви е послушалъ — тамъ е лошото.

М. Дилиановъ (з): Това не е вѣрно, г. Сталийски.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Времето Ви изтече, г. Дилиановъ.

М. Дилиановъ (з): Да не губимъ време. — (Чете) „Законътъ за горитѣ влѣзе въ сила на 3 май 1922 г. Съгласно забележка първа на чл. 63 отъ закона, мѣстното население може да се ползува на общо основание отъ общественитѣ гори, безъ да е групирано въ горски кооперации, само до 3 май 1924 г. Тая тежка дата за планинеца некооператоръ приближава. Нека никой се не мамѣ, че все нѣщо ще се случи“ — а то, за нещастие, се случи 9 юний и кооперативното дѣло умрѣ — „и че старото зло, да се пуша населението безъ редъ и разборъ въ горитѣ, ще продължи и следъ тая дата. Горскитѣ кооперации трѣбва да бждатъ готови на тая дата да огласятъ нашитѣ планини съ възгласа: „Обществениитѣ гори вече съ наши и ние не ще позволимъ никому да влѣзе въ тѣхъ, докато не влѣзе съ чисти намѣрениа за задружна работа въ кооперацията“. За да бждемъ готови, обаче, за тоя день, предстои ни тежка работа. И ние се провикваме: да не губимъ време — всички на трѣскава кооперативна мобилизация!“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Свърши Ви се времето, г. Дилиановъ.

М. Дилиановъ (з): И азъ ще свърша сега, г. председателю. — (Чете) „Нека всѣки буденъ синъ на планинското село, нека всѣки специалистъ по горското стопанство

проучи напечатания от Министерството на земледелието уставъ на горските кооперации и заработи за образуване на една кооперация, която да събере въ своите стегнати редове всички, които чакат своя поминък главно от горитѣ“.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Всички въ Синдикалната централа!

М. Дилиановъ (з): „Нека образуватъ горски кооперации открийте широко своите врати за всички истински дърводѣлецъ, независимо отъ неговитѣ религиозни и политически убеждения“, — г. Чирпанлиевъ, г. Кожухаровъ, слушайте: „независимо отъ неговитѣ религиозни и политически убеждения“ — „но нека здраво залостятъ тия врати още въ самото начало за ония, които се препитаватъ съ други доходни занятия (кръчмари, търговци и пр.) за да може кооперацията имъ да се развива правилно безъ рискове и сътрѣсенія“.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Г. Дилиановъ! Вие пишете: (Чете) „Членоветъ на горскитѣ кооперации да не бждатъ кръчмари и търговци“, а въ вашитѣ горски кооперации влизатъ кръчмари, калугери, измрѣли хора и пр. Отговорете добросъвестно на следния въпросъ: отъ 30-тѣ горски кооперации, които останаха следъ 9 юний, въ кои нѣма кръчмари и търговци?

М. Дилиановъ (з): Г. Чирпанлиевъ! Ще ми отнематъ думата. Нѣмамъ време да Ви отговоря. При второто четене на законопроекта азъ ще се спирамъ на всеки членъ — тогава имамъ право да говоря по 15 м. — и ще Ви отговоря.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Азъ бихъ желалъ всичкитѣ факти, които изнесохъ вчера, да ги опровергаете.

М. Дилиановъ (з): Но, г. Чирпанлиевъ, слушайте тукъ какво се казва: (Продължава да чете) „Днесъ първи търговцитѣ и чаркопритежателитѣ и жалки тѣмъ орджия адвокати и други свободни лица гледатъ да се наредятъ въ управителнитѣ съвети на кооперациитѣ, за да ги насочатъ по пътъ, който е угоденъ не за бедния планинецъ, а за оня, който съ години е смучалъ кръвта на тоя планинецъ. Смъкнете ъ време маскитѣ на тия лжекооператори, за да избѣгатъ съ позоръ отъ полето на чистата кооперативна борба“. Вѣрно е, че въ кооперациитѣ навлязоха и кръчмари и търговци.

Подпредседатели: { **Д-ръ Б. ВАЗОВЪ**
Н. НАЙДЕНОВЪ

Секретарь: **А. ПИРОНКОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитѣ представители: Тодоръ Страшимировъ, Сава Савовъ, Христо Баралиевъ, Лачо Илиевъ, Недѣлковъ, Димитъръ Мангърровъ и Додю Георгиевъ	763	драматическитѣ артисти Матей Икономовъ и Маля Икономова (Съобщение)	763
Предложения:		Законопроекти:	
1. За одобрение XXXII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 януарий 1925 г., протоколъ № 2 — по одобрение заплащането на предприемачитѣ Ангелъ Георгиевъ сумата 90.983 л. и на Ради Станчевъ сумата 2.710 л., заедно съ принадлежащитѣ се лихви, за направа на посета, останали сега въ ромънско владение (Съобщение)	763	1. За измѣнение и допълнение на законитѣ за окръжнитѣ съвети, за градскитѣ и селскитѣ общини (Трето четене)	763
2. Отъ народния представителъ Т. Кожухаровъ и други за отпущане лична народна пенсия на		2. За сливане на службитѣ по прѣжитѣ данъци, държавнитѣ привилегии и акцизитѣ и общинскитѣ налози въ дирекция на данъцитѣ (Трето четене)	763
		3. За горитѣ (Първо четене — продължение разискванията)	763
		Дневенъ редъ за следующето заседание	777